

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДИСЦИПЛІНИ
«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ»**

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____ 05 «Соціальні та поведінкові науки» _____
спеціальність 055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
освітня програма _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії» _____
спеціалізація _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії» _____
вид дисципліни _____ за вибором _____
факультет _____ міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу _____

Укладач: к. і. н. доц. Онацький М.Ю.

2018/ 2019 навчальний рік

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи
доц. Пантелеймонов А.В.

“ _____ ” _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Зовнішня політика України

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

галузь знань _____ 05 «Соціальні та поведінкові науки»
(шифр і назва)

спеціальність 055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(шифр і назва)

освітня програма _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)

спеціалізація _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ за вибором
(обов'язкова/ за вибором)

факультет _____ міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2018/ 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“28” серпня 2018 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

канд. іст. наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Онацький М.Ю.

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від “28” серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

_____ А.Ю. Парфіненко
(підпис)

Програму погоджено методичною комісією
факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “28” серпня 2018 року № 1

Голова методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

_____ Л.І. Григорова-Беренда

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Зовнішня політика України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю 055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: зовнішня політика Української держави, її історія, основні вектори розвитку, сучасні проблеми та виклики, міжнародні інтеграційні проекти в яких бере участь Україна.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою дисципліни є сформулювати у студентів уявлення про процес формування й основний зміст зовнішньополітичної діяльності українського народу та української держави в різних історичних умовах новітнього періоду, розуміння характеру впливу зовнішніх чинників на внутрішнє життя українського народу й України, її сучасного геополітичного становища, інтересів, характеру відносин з іншими державами світу.

1.2. Завдання дисципліни:

- роз'яснення змісту геополітичного становища України, її місця в системі міжнародних відносин;
- розкриття процесу формування й основних положень зовнішньополітичної концепції сучасної незалежної України, характеру взаємовідносин України зі світовим співтовариством і окремими його суб'єктами;
- формування активної національно свідомої громадської позиції студентів.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-
Семестр	
5-й	-
Лекції	
32 год.	-
Семінарські заняття	

16 год.	-
Лабораторні заняття	
год.	-
Самостійна робота	
42 год.	-
Індивідуальні завдання	
Контрольна робота – 12 год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- предмет курсу, методологічні засади вивчення і дослідження зовнішньої політики;
- основні зовнішньополітичні акції, міжнародні угоди, договори, які визначали зміст зовнішньої політики України в різних історичних умовах новітнього періоду;
- місце України в системі міжнародних відносин і в зовнішньополітичних доктринах провідних держав світу;
- основні напрями і завдання зовнішньополітичної стратегії сучасної незалежної України.

Вміти:

- оперувати поняттями курсу;
- визначати основні напрями і завдання зовнішньополітичної діяльності України;
- розглядати зовнішньополітичну діяльність України в контексті світового розвитку і змін у міжнародних відносинах з урахуванням українських інтересів;
- характеризувати зміст і значення зовнішньополітичних кроків української держави, міжнародних і міждержавних договорів і угод, які торкаються інтересів України;
- реалізувати отримані знання у професійній діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1.

Історія зовнішньої політики України: від витоків до здобуття незалежності

Зовнішньополітичні відносини в добу Київської Русі. Міжнародні відносини Галицько-Волинської держави. Зовнішня політика української козацької держави за часів Б. Хмельницького. Дипломатична діяльність українських гетьманів наприкінці XVII – XVIII ст.

Українська зовнішня політика в період національно-визвольної революції 1917 – 1921 рр.

УСРР в системі радянської зовнішньої політики в міжвоєнний період.

Відновлення зовнішньополітичних прерогатив України в роки Другої Світової війни. Укладання міжнародних договорів з колишніми союзниками Німеччини. Врегулювання

територіальних питань та зміни українських кордонів і складу населення після Другої Світової війни. Участь УРСР у розв'язанні повоєнних проблем Європи.

УРСР у міжнародних відносинах у період «холодної» війни і посилення блокового протистояння.

Тема 2.

Зовнішньополітичні виклики України на сучасному етапі.

Діяльність України в 90-ті роки. Україна у процесі роззброєння. Виконання Україною умов Договору про звичайні збройні сили в Європі.

Роззброєння як глобальна проблема сучасності. Позиція України щодо заборони випробувань ядерної зброї, повної ліквідації ядерної та іншої зброї масового знищення. Реалізація курсу на без'ядерний статус. Україна — без'ядерна та позаблокова й нейтральна держава.

Національні інтереси та національна безпека України: визначення їх напрямів, структури та змісту. Основні напрямки політики та система реалізації національної безпеки України, її зовнішньополітичні аспекти. Взаємозв'язок національної безпеки з міжнародними системами колективної і регіональної безпеки. Військово-політичне партнерство.

Воєнна доктрина як складова частина національної безпеки. Проблеми будівництва та реформування Збройних сил України.

Ліквідація наслідків Чорнобильської катастрофи — планетарна проблема. Питання екологічної безпеки в співпраці України з світовим співтовариством.

Проблема формування іміджу України в світі.

Тема 3. Інтеграційні проекти та участь в них України.

Європейська інтеграція як провідна тенденція розвитку постмодерної системи міжнародних відносин. Перетворення незалежної України на важливий чинник стабільності в Європі, становлення нової європейської архітектури безпеки. Європейський вибір України. Об'єктивні і суб'єктивні чинники, які визначають євроінтеграційні можливості України.

Стратегічний курс України на європейську інтеграцію — природний наслідок здобуття Україною державної незалежності.

Євроатлантичний курс України. Розширення ЄС і наслідки для України. Участь України в роботі європейських структур (Рада Європи). Угода про партнерство і співробітництво з ЄС від 1994 р. Політика сусідства у взаємовідносинах України та ЄС. Шлях України до НАТО: проблеми і перспективи.

Тема 4.

Діяльність України в міжнародних організаціях.

УРСР як одна із засновниць ООН. Співпраця України в галузі роззброєнь та правозахисній сфері. Участь України в миротворчих операціях ООН у 1990-х - на початку 2000-х рр. Роль та місце України в керівних органах та спеціальних установах системи ООН. Участь України в Світовій Організації Торгівлі. Україна в Раді Європи та ОБСЄ. Регіональні інтеграційні утворення та участь в них України. Роль та місце України в ОЧЕС. Особливості співпраці України з країнами-членами організації ЦЄІ. Партнерство з НАТО: сьогодення і майбутнє.

Тема 5.

Західний вектор зовнішньої політики незалежної України.

Провідні країни світу в політиці України.

Роль США в становленні нового світового порядку. Еволюція політики США щодо незалежної України: основні етапи та проблеми розвитку українсько-американських відносин. Особливості стратегічного партнерства між Україною і США. Становлення, розвиток та перспективи українсько-американського економічного, політичного й військового співробітництва.

Українсько-канадське особливе партнерство. Роль української діаспори в США і Канаді у становленні та розвитку стосунків північноамериканських держав з Україною.

Етапи розбудови відносини України з провідними країнами ЄС.

Особливості українсько-німецького партнерства. Українсько-французьке двостороннє співробітництво. Українсько-британські стосунки на сучасному етапі.

Тема 6.

Відносини України з країнами Центрально Європи.

Відносини України з державами Центральної Європи. Становлення і розвиток двосторонніх відносин з Польщею. Українсько-угорські відносини. Незалежна Україна в зовнішній політиці Чехії і Словаччини. Суперечності розвитку сучасних українсько-румунських відносин. Роль країн Центральної Європи — членів ЄС у реалізації євроінтеграційної стратегії України.

Тема 7.

Пострадянські республіки Східної Європи в системі зовнішньополітичних координат незалежної України

Україна в структурах пострадянського простору. Проекти СНД та участь у них України.

Україна та пострадянські республіки Східної Європи: специфіка формування двосторонніх відносин. Диверсифікація зовнішніх зв'язків. Активізація України у багатосторонньому співробітництві. Україна та пострадянські республіки Східної Європи: специфіка формування двосторонніх відносин. Українсько-білоруські відносини в пострадянський період. Україна та Республіка Молдова: основні проблеми двосторонніх стосунки. Україна та країни Балтії: особливості двосторонніх відносин. Закавказький вектор в українській зовнішній політиці.

Тема 8.

Особливості двосторонньої взаємодії України з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Центральної Азії.

Країни Центральної Азії в системі зовнішньополітичних координат України. Центральнo-азійські республіки СНД в зовнішній політиці України. Українсько-казахські стосунки в пострадянський період. Республіка Узбекистан в системі зовнішньополітичних координат України. Особливості українсько-туркменського співробітництва на сучасному етапі.

Україна та країни Східної Азії: проблема багатостороннього та двостороннього співробітництва. Українсько-китайське співробітництво: основні напрямки. Українсько-корейське економічне співробітництво. Особливості українсько-японської двосторонньої взаємодії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Етапи становлення української зовнішньої політики												
Тема 1. Історія зовнішньої політики України: від витоків до незалежності	18	8	4			6						
Тема 2. Зовнішньополітичні виклики України на сучасному етапі	10	4	2			4						
Всього за розділом 1	28	12	6			10						
Розділ 2. Участь України в інтеграційних проектах та міжнародних організаціях												
Тема 3. Інтеграційні проекти та участь в них України	5	2	1			2						
Тема 4. Діяльність України в міжнародних організаціях	5	2	1			2						
Всього за розділом 2	10	4	2			4						

Розділ 3. Зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні відносини України з країнами Європи та Північної Америки												
Тема 5. Західний вектор зовнішньої політики України.	10	4	2			4						
Тема 6. Розвиток відносин України з країнами Центральної Європи.	10	4	2			4						
Всього за розділом 3	20	8	4			8						
Розділ 4. Євразійський напрям зовнішньої політики України												
Тема 7. Пострадянські республіки Східної Європи в системі зовнішньополітичних координат незалежної України	10	4	2			4						
Тема 8. Особливості двосторонньої взаємодії України з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Центральної Азії.	10	4	2			4						
Всього за розділом 4	20	8	4			8						
Індивідуальне завдання (контрольна робота)	12					12						
Усього годин	90	32	16			42						

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Історія зовнішньої політики України: від витоків до незалежності	4
2.	Зовнішньополітичні виклики України на сучасному етапі	2
3, 4	Інтеграційні проекти та участь в них України. Діяльність України в міжнародних організаціях	2
5	Західний вектор зовнішньої політики незалежної України.	2
6	Розвиток відносин України з країнами Центральної Європи.	2
7	Пострадянські республіки Східної Європи в системі зовнішньополітичних координат України.	2
8	Особливості двосторонньої взаємодії України з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Центральної Азії	2
	Разом	16

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Підготовка до усного опитування на тему «Історія зовнішньої політики України: від витоків до незалежності» з наступних питань: дипломатичні відносини в добу Київської Русі, зовнішня політика української козацької держави за часів Б. Хмельницького, зовнішня політика в період Української Центральної ради, особливості зовнішньополітичного курсу гетьмана П. Скоропадського, зовнішня політика УНР, УРСР в радянській зовнішній політиці, Зовнішня політика Радянської України. Врегулювання відносин з Польщею, Румунією, Німеччиною, Австрією, Італією, Чехословаччиною, Францією, Туреччиною. Фактичне та юридичне визнання України . Створення СРСР і місце України в ньому, відновлення зовнішньополітичної діяльності в УРСР, Створення і діяльність Наркомату закордонних справ УРСР. Вихід України на міжнародну арену, Україна і ООН.	6
2.	Підготовка до усного опитування на тему «Зовнішньополітичні виклики України на сучасному етапі» з наступних питань: основні засади та принципи зовнішньої політики України після здобуття незалежності, ядерне роззброєння та його наслідки для України, проблема формування міжнародного іміджу країни, міграційна політика України та проблема трудових мігрантів.	4
3, 4	Підготовка до усного опитування на тему «Інтеграційні проекти України. Діяльність України в міжнародних організаціях» з наступних питань: ідентифікація національних інтересів України, Україна в європейській системі безпеки і співробітництва, європейський вибір Україні, партнерство з НАТО: сьогодні і майбутнє, міжнародні фінансові структури в політиці України, Євроінтеграція окремих регіонів України, як ефективний інструмент процесу приєднання до ЄС. Роль євро регіонів — «Карпатський», «Верхній Прут», «Буг», «Нижній Дунай» в субрегіональному співробітництві України в регіоні ЦСЄ . Зміна сутності євробезпеки: хоча військова сила є невід'ємною складовою рівноваги, проте вона вже не займає найважливішої і єдиної позиції. Зростання ваги політичного, економічного, екологічного та етнічного аспектів безпеки. Вплив інтеграції країн ЦСЄ у європейські структури на стан субрегіонального співробітництва в регіоні ЦСЄ. Роль Польщі та Угорської республіки у допомозі Україні у її прагненні до євроінтеграції.	4
5	Підготовка до усного опитування на тему «Західний вектор зовнішньої політики незалежної України» з наступних питань: провідні країни світу в українській зовнішній політиці, розбудова відносин з США та Канадою, особливості формування двосторонніх відносин з провідними країнами ЄС, українсько-німецьке співробітництво, розвиток українсько-французьких відносин на сучасному етапі, українсько-британське партнерство.	4
6	Підготовка до усного опитування на тему «Розвиток відносин України з країнами Центральної Європи» з наступних питань: особливості розбудови двосторонніх відносин України з країнами центральноєвропейського регіонів, формування відносин України з країнами Південної Європи.	4
7	Підготовка до усного опитування на тему «Пострадянські республіки Східної Європи в системі зовнішньополітичних координат України» з наступних питань: основні проблеми українсько-білоруських двосторонніх	

	відносин, розвиток стосунків України та Молдови в пострадянський період, особливості формування відносин між Україною та країнами Балтії, Кавказький вектор української зовнішньої політики, участь України в інтеграційних проектах на пострадянському просторі.	4
8	Підготовка до усного опитування на тему «Особливості двосторонньої взаємодії України з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Центральної Азії» з наступних питань: особливості формування відносин України з країнами Східної Азії, центрально-азійські республіки СНД в системі зовнішньої політики України.	4
	Індивідуальне завдання – контрольна робота	12
	Разом	42

Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання з дисципліни сприяє більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Індивідуальне завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника.

Згідно навчального плану індивідуальним завданням з дисципліни «Зовнішня політика України» є контрольна робота.

Контрольна робота, що виконуються під час самостійної роботи, – це індивідуальні завдання, яке передбачає самостійне виконання студентом певної практичної роботи на основі засвоєного теоретичного матеріалу.

На виконання студентами кожної з цих робіт у робочій навчальній програмі дисципліни виділяється не менше 5 годин самостійної роботи.

Роботи, виконані студентами під час аудиторних занять та самостійної роботи, зберігаються на кафедрі протягом календарного року.

Обсяг індивідуального завдання (контрольної роботи) залежить від наявності інформації, про країну, але не більше 25 сторінок.

Тема для контрольної роботи вибирається за побажанням студента з переліку запропонованих.

Робота оформлюється відповідно до вимог, що висуваються до курсових та дипломних робіт.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку джерел та літератури та додатків. Максимальний загальний обсяг контрольної роботи – 25 сторінок.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, розкривається мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, вказується структура роботи, розкривається стан та ступінь наукової розробки обраної проблематики. Обсяг – 2 сторінки.

У двох **розділах** розкривається основний зміст теми дослідження. Обсяг – 15 сторінок.

У **висновках** підводиться підсумок результатів дослідження. Обсяг – 2-3 сторінки.

Список літератури має містити не менше 10 положень. Він формується в алфавітному порядку і розміщується після висновків.

Бібліографічний опис кожної публікації у списку літератури має відповідати чинним вимогам, що висуваються до наукових робіт, які опубліковані у журналі «Бюлетень ВАК України» за 2009 рік, № 5 (форма 23).

У контрольній роботі обов'язково мають бути посилання на літературу зі списку. Для цього в тексті в квадратних дужках вказується порядковий номер роботи зі списку літератури та, через кому, сторінка. Наприклад [4, с. 127]. Кілька праць перераховуються через крапку з комою. Наприклад [6, с. 215; 10, с. 21].

У **додатки** мають бути винесений ілюстративний матеріал – таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо. Їх кількість не має перевищувати п'ятої частини всієї роботи.

Мова на якій має бути підготовлена контрольна робота – державна (українська).

До захисту допускаються лише ретельно вичитані роботи у текстовому редакторі, сумісному з MS Word. Шрифт – Times New Roman. Розмір кегля – 14. Інтервал між рядками -1,5 (півтора). Відступ першого рядка абзацу – 1 см.

Назва розділу, «вступ», «висновки», «список літератури», «додатки» мають бути написані великими літерами та жирним шрифтом

Наприклад: **ВИСНОВКИ.**

Вступу, кожний розділ, висновки, список джерел та літератури, додатки мають починатися з нової сторінки.

Зміст розміщується на другій сторінці одразу після титульного аркушу.

Нумерація сторінок – у правому верхньому кутку. Нумерація починається з другої сторінки (тобто зі **Змісту**).

Контрольні роботи, виконані студентом під час самостійної роботи, зберігаються на кафедрі протягом календарного року.

№ п/п	Т е м а	Кількість годин
	Контрольна робота «..Назва роботи...»	12

Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються такі види навчальних занять, як лекції та семінарські заняття.

Під час проведення лекцій використовуються такі методи та технології викладання, як читання лекцій, демонстрація презентацій та інших наочних матеріалів, обговорення зі студентами ключових проблемних питань тем лекцій.

Під час проведення семінарських занять використовуються такі методи та технології викладання, як виступи студентів з доповідями за темою семінару, дискусії за ключовими питаннями.

Основними форматами й методами самостійної роботи студентів з дисципліни є повторення питань тем лекційних занять за конспектом лекцій, опрацювання основної літератури, опрацювання додаткової літератури (за бажанням), виконання додаткових завдань (за бажанням).

Методи контролю

Для визначення успішності навчання використовуються контрольні заходи. Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретного завдання. Одним із видів підсумкового контролю є планова контрольна робота, яку студенти готують самостійно та надають на кафедру у чітко визначений термін.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни (семестровий контроль).

Критерії підсумкового оцінювання

Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота								Інд. завд. – контрольна робота	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3		Розділ 4		12	60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8				
12	6	3	3	6	6	6	6				

T1, T2 ... T8 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Набрані бали	Чотирирівнева шкала оцінювання
1-49	незадовільно
50-69	задовільно
70-89	добре
90-100	відмінно

Методичне забезпечення

1. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни.
2. Конспект лекцій.
3. Завдання для підсумкового контролю знань.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артьомов І.В. Актуальні аспекти українсько-словацького транскордонного євро регіонального співробітництва / І.В. Артьомов // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 119 (Ч. І) – 2014. – С. 18 – 25. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/2266-8376-1-PB%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/2266-8376-1-PB%20(3).pdf)
2. Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академія, 2016. – 717 с.
3. Борисова О. В. Зовнішня політика України: історія та сучасність / О. В. Борисова. – К.: Кондор, 2017. – 341 с.
4. Вишня І. Співробітництво України та Молдови з НАТО / І. Вишня // Зовнішні справи. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/zs/anglomovna-versija/view/article/spivrobitnictvo-ukrajini-ta-moldovi-z-nato/>
5. Далекосхідний вектор як важливий елемент зовнішньої політики України : аналіт. доповідь / [Кононенко К.А, Гончарук А.З, Кошовий С.А.]; за заг. ред. К. А. Кононенка. – К.: НІСД, 2017. – 48 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/AD_Kononenko-b20e3.pdf
6. Дергачов О.П. Партнерський потенціал України: становлення і реалізація / О.П. Дергачов. – К., 2009. – 496 с.
7. Дмитренко М.А. Суспільні трансформації та політичні аспекти загроз національній безпеці України: Монографія / М. А. Дмитренко. – К.: Знання України, 2006. – 348 с.
8. Дуднік О. Українсько-узбецькі стосунки: історія і сучасність / О. Дуднік // Український історичний збірник. – 2010. – Вип. 13. – С. 74. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/green/green_2010_13_2/6.pdf
9. Галібаренко Н. Україна – Велика Британія: дипломатичний шлях тривалістю в століття / Н. Галібаренко // Зовнішні справи. – 2017. – 16 грудня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/ukrajina-velika-britanija-diplomatichnii-shljakh-trival/>
10. Киридон А. Українсько-польські відносини 2014 – 2017: зміна парадигми чи новий формат співробітництва? / А Киридон А., С. Троян // Зовнішні справи. – 2013. – 13 вересня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/ukrajinsko-polski-vidnosini-2014-2017-zmina-paradigm/>
11. Закордонне українство: сутність, структура, самоорганізація. Підручник / за ред.

- В. Б.Євтуха – К.: Альтер прес, 2011. – 304 с.
12. Зленко А. Особливості української трудової міграції / А. Зленко // Зовнішні справи. – 2015. – 17 березня. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/osoblivosti-ukrajinskoji-trudovoji-migraci/>
 13. Киридон А. Українсько-польські відносини 2014 – 2017: зміна парадигми чи новий формат співробітництва? / А. Киридон, С. Троян // Зовнішні справи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinsko-polski-vidnosini-2014-2017-zmina-paradigm/>
 14. Ковач В. І. Особливості українсько-словацького євро-регіонального транскордонного співробітництва / В. І. Ковач // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. Вип. 1 (42). – 2014. – С. 248 – 251. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/42/42_50.pdf
 15. Конах В. К. Національний інформаційний простір України: проблеми формування та державного регулювання: аналіт. доп. / В. К. Конах. – К.: НІСД, 2014. – 76 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Konax_interne-65b6e.pdf
 16. Конах В. К. Система концептуальних документів ЄС в інформаційній сфері як приклад для України / В.К. Конах // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник національного інституту стратегічних досліджень. – 2016. – № 3 (40). – С. 94 – 104. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_3_40_16.pdf
 17. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навчальний посібник / В. В. Копійка. — К.: Знання, 2009. — 751 с.
 18. Курілло В. Є. Латентна політика. Потайні напрями політичної діяльності: навчальний посібник / В. Є. Курілло. — Миколаїв: "Фірма "Іліон", 2009. — 592 с.
 19. Кулініч М. Україна – Японія: відносини глобального партнерства в умовах випробувань / М. Кулініч // Зовнішні справи. – 2014. – 12 листопада. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-japonija-vidnosini-globalnogo-partnerstva-v/>
 20. Кулицький С. Оцінка розвитку українсько-польських економічних відносин у учасному політичному контексті / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2018. – № 2. – С. 54–62. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3307:suchasni-ukrajinsko-polski-ekonomichni-vidnosini-2&catid=64&Itemid=376
 21. Кучик О. С. Зовнішня політика України: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / О.С. Кучик, О. А. Заяць; МОН України, Львівський НУ ім. І. Франка. — К.: Знання, 2010. — 572 с.
 22. Литвин В. Україна в Другій світовій війні (1939 - 1945) / В. Литвин. – К.: Вид. дім «Лі-Терра», - 2004. – 464 с.
 23. Ложкін Б. Четверта республіка. Чому Європі потрібна Україна, а Україні - Європа / Б. Ложкін; за участю В. Федоріна. – 2-е вид. – Х.: «Фоліо», 2016. – 252 с.
 24. Лускалова К. Є. Україна – Румунія: сучасні тенденції двосторонніх відносин /К. Є. Лускалова // Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. – 2016. – Вип. 22. – С. 29 – 34. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/Nvdau_2016_23\(2\)_6.pdf](file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/Nvdau_2016_23(2)_6.pdf)
 25. Мармазоб В.Е. Україна в політико-правовому просторі Ради Європи: досвід і проблеми / В. Е. Мармазоб, І. С. Піляєв, — К.: Вентурі, 2009. — 400 с.
 26. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навчальний посібник / М.З. Мальський, Ю. М. Мороз. — К.: Знання, 2010. — 463 с.
 27. Мітрованова О. Українська дилема та французькі цінності / О. Мітрованова // Зовнішні справи – 2015. – 12 лютого. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinska-dilema-ta-francuzki-cinnosti/>
 28. Мокій А. І. Міжнародні організації: навчальний посібник / А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. Г. Бабець. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 280 с.

29. Мудрієвська І.І. Розвиток українсько-словацького співробітництва / І.І. Мудрієвська // Актуальні проблеми всесвітньої історії: аксіологічні та культурно-історичні засади державотворення: збірник наукових праць. – Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К.: Вид-во «Фенікс». – С. 351 – 361. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.ivinas.gov.ua/262/1/Mudriyevs%CA%B9ka%20_-Aktualni-problemy-vsesvitnoyi-istoriyi-aksiolohij-351-361.pdf
30. Полякова М.Є. Українсько–казахстанське співробітництво на сучасному етапі: фактор політичної кризи 2014 року / М.Є. Полякова // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. – К., 2014. – Вип. 90. – С. 405 – 407. — Електронний ресурс] – Режим доступу: <file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/1419103037.pdf>
31. Русначенко А. Нариси новітньої історії України. Кн.1. – К.: Видавець Олег Філюк, 2014. – 476 с.
32. Танцюра В. І. Історія України / В.І. Танцюра. – Х.: Вид. ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. – 490 с.
33. Теліпко В. Е. Міжнародне публічне право: навчальний посібник / В. Е. Теліпко, А. С. Овчаренко; за заг. ред. В. Е. Теліпко. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 608 с.
34. Ткач Д. І. Українсько-угорські відносини новітньої доби. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.krok.edu.ua/download/publikatsiji/tkach-dmitro-ivanovich/dmitro-tkach-publikatsiya-012.pdf>
35. Толстов С. Українсько-білоруський діалог: пошук нових можливостей / С. Толстов // Зовнішні справи. – 2016. – 22 грудня. – Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinsko-biloruskii-dialog-poshuk-novikh-mozhливост/>
36. Україна і світ: прагнення змін: монографія / редкол.: М. Антонович, Н. Висоцька, С. Курбатов [та інші]. — К.: Дух і літера, 2010. — 448 с.
37. Фельштинский Ю. Третья Мировая: битва за Украину / Ю. Фельштинский, М. Станчев. – К.: Наш формат, 2015. – 456 с.
38. Чалий В. Україна – США: актуальні питання стратегічного партнерства / В. Чалий // Зовнішні справи. – 2017. – 16 грудня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-ssha-aktualni-pitannja-strategichnogo-partne>
39. Чекаленко Л. Відносини України і Туркменістану: політичний і економічний досвід / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2015. – 19 лютого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/vidnosini-ukrajini-i-turkmenistanu-politichnii-i-ekono/>
40. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / За наук. ред. ректора Дипломатичної академії України при МЗС України / Відп. Ред. Перший проректор ДАУ при МЗС України В. Г. Ціватий / Л. Д. Чекаленко. — 2-ге вид. доп і оновл. — К.: «LAT&K», 2015. — 477 с.
41. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк; за заг. ред. Л. Д. Чекаленко. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 464 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-7.CSLI-7/Desktop/metodichka_4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Internet-7.CSLI-7/Desktop/metodichka_4%20(2).pdf)
42. Чекаленко Л. Китайський чинник у пострадянських азійських країнах / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2017. – 8 грудня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/kitaiskii-chinnik-u-postradjanskikh-aziatskikh-krajina-1/>
43. Чекаленко Л. Д. Українська дипломатія холодної війни / Л.Д. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2015. – 18 лютого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinska-diplomatija-kholodnoji-viini/>
44. Чекаленко Л. Україна – США: дилеми стратегічного партнерства / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2016. – 22 лютого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-ssha-dilemi-strategichnogo-partnerstva/>

45. Шергін С. Україна – Туркменістан: співробітництво в контексті зовнішньополітичних пріоритетів / С. Шергін // Зовнішні справи. – 2015. – 16 квітня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: - <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-turkmenistan-spivrobitnictvo-v-konteksti/>
46. Україна – Японія: новий етап відносин // Зовнішні справи. – 2015. – 30 червня. – Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-japonija-novii-etap-vidnosin>
47. Ярошенко О.З. Концептуальне забезпечення зовнішньої політики України в постбіполярній системі міжнародних відносин: монографія – К.: LAT&K, 2011. – 304 с.
48. Бжезинский З. Велика шахівниця / З. Бжезинський. — К.: Основи, 2009. — 242 с.
49. Жовква І. І. Колективна монографія: «Зібрання договорів Україна – Європейський Союз» / І.І. Жовква та ін. — К.: Юстиніан, 2010.
50. Зленко А. Дипломатія і політика України в процесі динамічних геополітичних змін. / А.М. Зленко. — Х.: Фоліо, 2009. — 559 с.
51. Івченко О. Т. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан / О. Т. Івченко. — К.: РІЧ УАННП, 2010. — 756 с.
52. Партнерство Кореї та України в світлі нових викликів // Зовнішні справи. – 2016. – 22 грудня. – Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/partnerstvo-koreji-ta-ukrajini-u-svitli-novikh-viklikiv/>
53. Тамм А. Є. Україна – ЄС: розвиток відносин та основні напрями співробітництва: Модуль 5: навч. посібник / Є. А. Тамм, В. Ю. Стрельцов, В. Б. Дзюндзюк. — Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ, 2009. — 144 с.
54. Троицкий М.А. Глобальная стратегия США в приложении к СНГ / М. А. Троицкий // США — Канада: экономика, политика, культура. — 2011. — № 3. — С. 39–52.
55. Турянський І. Потрібен нам берег Турецький / І. Турянський // Політика і час. — 2009. — № 10. — С. 24–29.

Посилання на інформаційні ресурси в інтернеті

57. <http://uaforeignaffairs.com/> — інформаційний сайт офіційного періодичного видання Міністерства зовнішніх справ України «Зовнішні справи»
58. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. 18 квітня 1961 р. – [Електронний ресурс] // Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_048
59. Декларація про державний суверенітет України [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=55-12>
60. Конституція України // [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
61. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
62. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 року № 3360-XII [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ**

«Зовнішня політика України»

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____ 05 «Соціальні та поведінкові науки» _____
(шифр і назва)
спеціальність 055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії» _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії» _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова/ за вибором)
факультет _____ міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу _____

Укладач: к.і.н. Онацький М.Ю.

2018/ 2019 навчальний рік

Згідно «ПОЛОЖЕННЯ про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» семінарське заняття – це вид навчального заняття, на якому науково-педагогічний працівник організує дискусію з попередньо визначених проблем.

Перелік тем семінарських занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або навчальних кабінетах з однією академічною групою.

На кожному семінарському занятті науково-педагогічний працівник оцінює осіб, які навчаються (аудиторні письмові роботи, реферати, виступи, активність в дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо).

Зміст семінарських занять з дисципліни «Зовнішня політика України»

Розділ 1.

Етапи становлення української зовнішньої політики

Тема 1. Історія зовнішньої політики України: від витоків до незалежності (4 год)

Семінарське заняття № 1 (2 год)

Питання:

1. Вихід Київської Русі на міжнародну арену. Київська держава в системі міжнародних відносин в IX – XI ст.
2. Прийняття християнства та його вплив на розвиток міжнародних відносин в добу Київської Русі.
3. Дипломатична діяльність Б. Хмельницького.
4. Українські землі як об'єкт зовнішньої політики європейських держав (кінець XVII – XVIII ст.).

Література: [2; 3; 21; 32; 40; 41].

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття № 1

Приступаючи до вивчення питань теми 1 передусім слід чітко усвідомити геополітичне становище Київської Русі як перехрестя комунікацій тогочасного світу, що спричиняло вибір відповідних орієнтирів, визначало сутність відносин із сусідніми суб'єктами міжнародного життя.

1. Розглядаючи **дипломатичну діяльність київських князів**, треба визначити роль зовнішньополітичних чинників в процесі розвитку Київської Русі. Слід звернути увагу на витoki дипломатичних функцій і їх перетворення на специфічний, а згодом на важливий напрям життєдіяльності держави.

2. Необхідно з'ясувати вплив прийняття **християнства** на зміцнення міжнародних зв'язків Київської Русі з Візантією, а також провідними державами тогочасної Європи. Зокрема, слід

зазначити, що християнізація Русі відкрила шлях культурному впливу: в руських містах візантійські майстри починають будувати палаци і церкви, з Константинополя надходять церковні книги, розвиваються різні види мистецтва. До Києва здійснює візит посольство Папи Сильвестра II з Риму, у відповідь руські послы з дипломатичною місією відвідують резиденцію Папи Римського. У Києві побували також послы угорського і чеського королів Стефана Угорського, Мандрика Чеського та польського князя Болеслава Лядського.

Детального аналізу потребує визначення ролі **матримоніальних зв'язків** та їхній вплив на розвиток міжнародних відносин в епоху Середніх Віків. Розуміючи важливість родинних зв'язків, київські князі широко застосовували шлюбну дипломатію для зміцнення позицій своєї держави в Європі. Зокрема, найбільш відомим руським князем, який приділяв значну увагу встановленню матримоніальних зв'язків з представниками європейських правлячих династій був Ярослав Мудрий, якого називали «тестем Європи».

3. Готуючи відповідь на питання щодо **розвитку дипломатичних відносин в період національно-визвольної війни** варто враховувати той факт, що завдання визвольної боротьби не могли бути реалізовані без активізації зовнішнього чинника, тобто, допомоги з боку сильного союзника – об'єктивного суперника (чи навіть ворога) Речі Посполитої. Такими були наріжні основи дипломатії Б. Хмельницького. Врешті-решт це призвело до Переяславської угоди, суть якої гетьман прагнув закріпити в міжнародно-правовому документі, відомому під назвою “Березневі статті”. Втім, такий зовнішньополітичний українського гетьмана не означав відмови від проведення багатовекторної політики та пошуку нових союзників, граючи на протиріччях провідних країн в оточенні яких знаходилися українські землі в XVII ст. Завдання студентів проаналізувати особливості багатовекторного курсу зовнішньої політики Б. Хмельницького.

4. Особливу увагу рекомендується звернути на з'ясування причин різної поведінки **українських гетьманів кінця XVII – XVIII ст.**, кожен з яких в конкретно-історичних обставинах, за певної розстановки сил на міжнародній арені по-своєму прагнув обстояти незалежність української державності. Втім, суб'єктивні намагання не завжди відповідали об'єктивним чинникам, і це призвело до того, що завоювання української революції середини XVII ст. були втрачені.

Семінарське заняття № 2 (2 год)

Питання:

1. Зовнішня політика України в період національно-визвольних змагань 1917 – 1921 рр.:
 - особливості зовнішньополітичного курсу України в добу Центральної Ради;
 - дипломатична діяльність гетьмана П. Скоропадського;
 - зовнішня політика в УНР період Директорії.
2. Зовнішньополітична діяльність УСРР у 1921 – 1939 рр.
3. Відновлення дипломатичних функцій УРСР в період Другої Світової війни.
4. УРСР у міжнародних відносинах в післявоєнний період. Україна в ООН.

Література: [2; 3; 21; 22; 31; 32; 40; 41; 43; 51; 58].

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття № 2

1.1. При підготовці до семінарського заняття, присвяченого вивченню **зовнішньої політики України в період національно-визвольної революції 1917 – 1921 рр.** варто охарактеризувати міжнародне становище, яке склалося станом на 1917 рік, з'ясувати причини надання Центральною Радою переваги автономістсько-федералістському курсу та проаналізувати

спробу його реалізації дипломатичним шляхом, оцінити сутність конфлікту Центральної Ради з Радою Народних Комісарів, розкрити причини поразок Центральної Ради.

Окрему увагу слід приділити вивченню перебігу подій під час Брестської мирної конференції, оцінити участь представників України в переговорному процесі, з'ясувати роль міжнародного чинника у проголошенні незалежності України.

1.2. Особливим аспектом виступають відносини з країнами австро-німецького блоку. Необхідно проаналізувати наслідки вторгнення австро-німецьких військ в Україну, з'ясувати вплив даного чинника на процес державотворення й зовнішньополітичний курс України. Виконуючи завдання самостійної роботи, насамперед варто визначити роль міжнародного фактора в державному перевороті 29 квітня 1918 р. а також з'ясувати, які національні чинники забезпечували існування режиму гетьмана П. Скоропадського.

1.3. Готуючи відповідь на третє питання слід неупереджено та ґрунтовно проаналізувати військово-політичну ситуацію в якій опинилися українські землі наприкінці 1918 – у 1920-х рр., охарактеризувати основні вектори зовнішньополітичного курсу Української Народної Республіки в добу Директорії та визначити його особливості.

2. Під час підготовки відповідей на 2, 3, та 4 питання семінарського заняття № 2 варто враховувати, що запропоновані питання охоплюють тривалий історичний період (20-ті – початок 90-х років ХХ ст.), який був насичений значною кількістю подій. Попри те, що Україна в цей час не була повноцінним суб'єктом міжнародного життя та не формувала власного зовнішньополітичного курсу вона часто опинялася в епіцентрі міжнародних подій, а породжені тогочасною практикою проблеми мають значення й нині.

Важливо з'ясувати ключові моменти, пов'язані з роллю й місцем України в міжнародному житті в 1921 – 1939 рр. Для цього варто проаналізувати об'єктивні та суб'єктивні чинники, що зумовили необхідність укладення військових, політичних та економічних угод УРСР з іншими радянськими республіками в 1920 – 1922 рр., детермінували об'єднавчий процес утворення СРСР. Необхідно охарактеризувати статус України в складі СРСР, проаналізувати процес згортання масштабів дипломатичної активності республіки в міжвоєнний період.

Слід також приділити увагу з'ясуванню сутності міжнародних проблем, пов'язаних з Україною напередодні та в роки Другої Світової війни. При цьому важливо врахувати, що Україна знову (як і за часів Першої Світової війни) перетворилася на об'єкт чужоземних зазіхань, незмінно фігурувала в планах провідних світових держав та стала ареною жорстоких бойових дій.

Варто зупинитися на всебічній оцінці факту возз'єднання всіх українських земель в одній державі та його міжнародних наслідках.

3. Так само важливо орієнтуватись і у найважливіших **напрямах діяльності України на міжнародній арені в період Другої Світової війни**. Необхідно проаналізувати причини зміни статусу України наприкінці Другої Світової війни, що дало їй можливість стати одним із співзасновників ООН. Слід враховувати також межі можливостей УРСР у міжнародному співтоваристві, показати її реальний внесок у діяльність міжнародних організацій.

4. Для з'ясування масштабів **зовнішньополітичної діяльності України в повоєнний період** необхідно зробити наголос на тому, що зовнішня політика УРСР цілковито йшла у фарватері зовнішньополітичного курсу СРСР, а дипломатичні акції республіки на міжнародній арені координувались та контролювались московським керівництвом.

Слід зазначити, що з перших днів існування ООН УРСР брала безпосередню участь у формуванні її структури, створенні органів і спеціалізованих установ, як-то: ЮНЕСКО, МОП, ЮНІСЕФ, ЄЕК, МАГАТЕ та ін. Особливу відповідальність на республіку покладало членство в структурах ООН, де СРСР не брав участі, а саме: в Комітеті зі здійснення прав палестинського народу, а також Спеціальному комітеті ООН проти апартеїду.

Варто вказати на те, що радянське керівництво вважало відносини з розвиненими країнами і країнами, які входили до «соціалістичного табору» справою центральних органів. Українському

ж зовнішньополітичному відомству було доручено встановлення відносин переважно з країнами, що розвиваються (та й то під щільним контролем з боку МЗС СРСР).

Слід з'ясувати межі в яких республіка мала змогу здійснювати дипломатичну діяльність. Важливим напрямом зовнішньополітичної діяльності Української РСР стала її участь у міжнародно-договірних відносинах, що було закріплено ст. 74 Конституції УРСР. Українська РСР отримала можливість укладати міжнародні угоди.

Республіці було дозволено користуватися правом посольства а також відкривати на своїй території консульські представництва. На території УРСР функціонували консульства десяти іноземних держав. Студенти мають звернути увагу на те, з якими саме країнами Україні було дозволено встановити дипломатичні відносини.

Підводячи підсумок варто зазначити, що набутий досвід роботи в дипломатичних установах було використано МЗС України в майбутній роботі. Попри всі обмеження дипломатичної, а, отже, й політичної сфери України в радянський період, характерною позицією республіки на міжнародній арені завжди була боротьба за забезпечення позитивних зовнішньополітичних умов для розвитку республіки.

Тема 2. Зовнішньополітичні виклики України на сучасному етапі.

Семінарське заняття № 3 (2 год)

Питання

1. Основні засади та принципи зовнішньої політики незалежної України.
2. Ядерне роззброєння та його наслідки для країни.
3. Захист прав українських громадян за кордоном.
4. Формування інформаційного іміджу України в світі.

Література: [6; 7; 11; 12; 15; 16; 21; 36; 40; 41; 47; 50; 51; 59; 60; 61; 62].

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття № 3

В процесі самостійного опрацювання теми рекомендується насамперед ознайомитися зі змістом таких основоположних документів, як Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України. Варто зазначити, що теоретичними засадами зовнішньої політики України виступають ідея державності, гуманізм, традиційна філософія і менталітет українського народу. Вони відтворюють національні інтереси України, з них випливають доктрина, концепції та завдання зовнішньої політики держави. Засади, на яких Україна реалізує зовнішньополітичний курс, ґрунтуються на дотриманні загальновизнаних норм і принципів міжнародного права, Статуту ООН, Хельсінського заключного акту, Паризької хартії для нової Європи та інших документів ОБСЄ.

Постулатами української політики є рівноправність, невтручання у внутрішні справи інших держав, визнання територіальної цілісності та непорушності існуючих кордонів.

Українська держава приєдналася до засадничих міжнародних документів, визнала себе правонаступницею колишньої УРСР, чим узяла зобов'язання дотримуватися всіх попередніх міжнародних домовленостей, встановила з іншими державами паритетні дипломатичні відносини.

1. Відповідаючи на перше питання особливу увагу бажано звернути на **принципи, цілі, головні напрями**, завдання зовнішньої політики, що спираються на національні інтереси України, відтворюють зовнішньополітичну стратегію держави. Слід детально зупинитися на тих зовнішньополітичних завданнях, що постали перед українською державою та визначити їх сутність. Необхідно охарактеризувати зовнішньополітичні пріоритети Української держави. Більш детально варто зупинитися на базових принципах зовнішньополітичної концепції

національної безпеки країни. Для цього рекомендується ознайомитися з основними положеннями закону України *«Про основи національної безпеки України»*. Слід звернути увагу на те, що концепція національної безпеки виходить із того, що в сучасному світі міць і безпека країни визначаються не лише кількістю зброї, а, передусім, показниками економічного розвитку, рівнем життя громадян і здатністю держави створити їм сприятливі умови для реалізації своїх можливостей.

2. Розглядаючи питання, щодо ядерного роззброєння України варто зазначити, що шлях України до **без'ядерного статусу** був досить складним і тривалим. Після розпаду СРСР увагу світової громадськості було прикуто до майбутньої долі ядерної зброї, що залишилася на території колишніх радянських республік. Зокрема, на території України знаходився один із найбільших ядерних арсеналів у світі.

Студентам необхідно охарактеризувати позицію ядерних держав, щодо наявності в Україні ядерного озброєння. Зокрема, слід акцентувати увагу на тому, що Україна була змушена позбутися ядерного арсеналу в тому числі й з огляду на тиск, який чинився на країну як з боку західних партнерів, так і через структури СНД.

Країна погодилася відмовитись від свого ядерного арсеналу за умов надання їй відповідних гарантій провідними ядерними державами світу. 4 січня 1994 р. в Москві Б. Єльцин, Б. Клінтон і Л. Кравчук підписали “Тристоронню заяву Президентів Росії, США і України”, якою підтвердили процес деактивації стратегічних сил на території України. При цьому передбачалося надання Україні компенсації за виведення ядерних боєзарядів. Письмові гарантії щодо запобігання загрозам ядерних держав – Меморандум дій – були отримані Україною під час Будапештського саміту НБСЄ/ОБСЄ (грудень 1994 р.). Студенти мають з'ясувати терміни протягом яких з території країни мало бути здійснено виведення ядерного озброєння. Також слід проаналізувати ефективність гарантій, щодо запобігання загрозам ядерних держав, які були отримані Україною та можливості для їх практичного застосування.

3. Відповідаючи на запитання, відносно **правового захисту українських громадян за кордоном** слід зазначити, що міграційні зв'язки України в пострадянський період є надто несприятливими. Варто охарактеризувати масштаби міграційного відпливу населення з України у 1990-х – на початку 2000-х рр., а також розкрити причини цього явища. Слід відзначити, що потік трудових міграцій з України є досить потужним – в різні періоди він сягав 7 млн осіб і набуває подальшого розмаху. Проте офіційна статистика стосовно трудових-мігрантів з України не віддзеркалює реальної картини, оскільки переважна більшість українських громадян працевлаштовується самостійно і часто нелегально. Необхідно з'ясувати причини, які призводять до того, що значна частина українських громадян працює за межами правового поля. Варто детально проаналізувати заходи, впровадження яких сприятиме посиленню юридичного захисту українських мігрантів за кордоном. Також слід зупинитися на проблемах пов'язаних із пенсійним забезпеченням людей похилого віку, що проживають за межами України, забезпеченням дотримання прав громадян, позбавлених волі, моряків, що протягом тривалого часу змушені перебувати за кордоном тощо.

4. Важливим чинником в реалізації міжнародно-правових норм щодо захисту прав і свобод громадянина України на території держави і за її межами є **імідж України** за кордоном. Готуючи відповідь на це запитання необхідно зазначити, що в пострадянський період Україна була змушена створювати власну систему засобів масової інформації майже «з нуля», оскільки в 1990-х – на початку 2000-х рр. інформаційний простір країни виявився фактично в повній залежності від іноземних ЗМІ. Через відсутність вітчизняного телебачення каналами ТАРС “Останкіно” Україну до 1996 р. надходила чітко дозована інформація про події в світі, в тому числі й на теренах СНД. Крім розповсюдження Інтернет-видань, телефонних мереж, радіо- і телекомпаній на український інформаційний ринок активно просувалися іноземні видання. Великий російський бізнес активно скуповував українські теле- і радіоканали.

Окремо слід розглянути проблему інформаційного захисту держави на сучасному етапі. При цьому студенти мають дати визначення поняття «інформаційна безпека» та «інформаційний

захист», а також охарактеризувати заходи, впровадження яких дозволить не лише створити ефективний інформаційний захист, але й суттєво покращить імідж України в світі. Варто також проаналізувати причини та фактори, які гальмують процес формування ефективної інформаційної політики країни.

Розділ 2.

Вектори зовнішньої політики України та участь країни в міжнародних інтеграційних проектах

Тема 3.

Західний вектор зовнішньої політики незалежної України. Відносини України з країнами

Центрально-Східної Європи

(4 год)

Семінарське заняття № 4 (2 год)

Питання:

1. Основні етапи та проблеми розвитку українсько-американських відносин.
2. Українсько-канадське особливе партнерство.
3. Етапи розбудови відносини України з провідними країнами ЄС:
 - особливості українсько-німецького партнерства;
 - українсько-французьке двостороннє співробітництво;
 - українсько-британські стосунки на сучасному етапі.

Література: [3; 9; 21; 27; 38; 40; 41; 44; 48; 54; 56].

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття № 4

Західний напрям зовнішньої політики України важливо розкрити крізь призму визначення ролі західних держав у сучасній світовій політиці та системі зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних пріоритетів України. Особливий інтерес становлять етапи розробки західноєвропейського напрямку зовнішньої політики України, їх концептуальні засади, порівняльна характеристика.

1. Аналізуючи **основні етапи та проблеми розвитку українсько-американських відносин** слід зазначити, що партнерство з США є визначальним для стабільного та поступального розвитку нашої держави. Водночас, зв'язки між двома країнами у 1990-х – 2000-х рр. розвивалися доволі суперечливо й нестабільно. Сполучені Штати виявили недостатнє розуміння та усвідомлення нових політичних реалій, що виникли в Європі з розпадом Радянського Союзу. Для американської адміністрації була властива інерція сприйняття відносин з Україною, головним чином, крізь призму відносин з Росією. Вагомим чинником, який істотно стримував і гальмував розвиток двосторонніх відносин у 1990-х рр., стало надмірне акцентування США своєї уваги на проблемі ядерного роззброєння України. В цьому питанні виявилася тенденція Вашингтона до застосування стандартних методів силового тиску на інші держави, дії і позиції яких не відповідають національним інтересам США та їх зовнішньополітичній стратегії. США відверто блокували політичні та економічні контакти з Україною до ратифікації нею Договору про СНО-1, Лісабонського протоколу та приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ).

Відповідаючи на дане запитання варто зазначити, що зміни щодо сприйняття України внесли не американські політики, а законодавці – конгресмени, на думку яких Україну слід

розглядати як окрему суверенну державу, прагнення якої до незалежності має бути підтримане з боку США, а у відносинах з Україною потрібно перенести центр ваги з проблем ядерного роззброєння на широке коло питань.

Поліпшенню українсько-американських відносин сприяло позитивне вирішення питання щодо ядерного роззброєння України. США виступила одним із гарантів національної безпеки України. Таким чином, позитивними наслідками глобальних рішень України щодо ядерної зброї стала розбудова українсько-американських відносин. Сторони досягли згоди про поширення на території України дії Генеральної системи преференцій, підтримку вступу України до ГАТТ/СОТ, а також допомогу в створенні в Україні системи національного контролю за експортом. З боку США було збільшено технічну й гуманітарну допомогу для полегшення соціальних наслідків перехідного періоду на шляху до ринкової економіки.

Важливим політичним результатом стало підписання Хартії українсько-американського партнерства, дружби і співробітництва, а також укладення 14 документів.

Доцільно проаналізувати основні положення зазначених документів та з'ясувати їх сутність. Варто окреслити коло питань навколо яких зосередилась увага української та американської сторони в процесі розбудови двосторонніх відносин. Зокрема, треба розглянути напрямки за якими здійснюється економічна співпраця, охарактеризувати спільні проекти, визначити обсяги товарообігу, а також економічної допомоги з боку США. Окрему увагу варто приділити питанням політичної взаємодії обох країн, та з'ясувати їх особливості.

У підсумку слід зазначити, що партнерство зі Сполученими Штатами Америки українська сторона розцінює як стратегічне. Наша держава вбачає у США політичного партнера, який спроможний допомогти Україні стати на рейки європейського розвитку. Важливим кроком в українсько-американських відносинах можна розглядати факт надання Україні статусу країни з ринковою економікою, а також розширення економічного співробітництва в окремих, найважливіших галузях економіки. Це надало можливість укласти документи про стратегічне партнерство і стверджувати про перехід українсько-американських відносин на якісно новий стратегічний рівень.

2. Розглядаючи проблеми, пов'язані з розвитком **українсько-канадського особливого партнерства** слід зазначити, що Канада першою з розвинених країн визнала незалежність України 3 грудня 1991 р. Варто зауважити також і те, що саме Канада стала однією з перших країн Великої сімки розвивати політичний діалог з нашою країною і сприяла її утвердженню як рівноправного учасника міжнародного співтовариства, зокрема в переході на нові засади ринкової економіки.

Відповідаючи на це питання слід з'ясувати напрями співробітництва в сфері міжнародних відносин які є сферою спільних інтересів обох країн.

Необхідно розкрити масштаби економічної співпраці між двома країнами, а також дати відповідь на запитання: якими є причини того, що економічне співробітництво між Україною та Канадою є менш інтенсивним за політичне. Слід проаналізувати основні положення Програми допомоги Україні про реалізацію якої Канада проголосила в 1991 р., розкрити мету та напрями її реалізації. Варто зробити наголос на тому, що Канада першою із західних держав відкрила для України експортну кредитну лінію на 50 млн дол. Канадські компанії використовують нові можливості на українському ринку, створюючи спільні підприємства.

Однак, не зважаючи на всі заходи щодо активізації українсько-канадського економічного співробітництва, торгівля товарами продовжує перебувати на доволі низькому рівні, який не відповідає можливостям обох сторін. Студентам слід дати відповідь на запитання щодо найбільш перспективних галузей в межах яких співробітництво обох країн буде найбільш результативним.

Відзначаючи особливості українсько-канадського співробітництва варто підкреслити роль **української діаспори** в розбудові двосторонніх відносин. Українська діаспора, що проживає на території Канади є найбільш чисельною українською діаспорою в світі. Діаспора бере активну участь і в політичному житті країни. Конгрес українців Канади, що об'єднує близько мільйона канадців українського походження фактично лобіює інтереси України в цій державі. Канадські українці активно підтримують євроінтеграційні прагнення України, надають підтримку на

міжнародній арені. Багато в чому саме діяльність представників української діаспори, яка проживає в Канаді, фактично вивела Україну “в світ”.

3.1. Серед європейських провідних держав, повноправних і впливових членів Європейського Союзу, **Україна надає пріоритет розбудові відносин з ФРН**. Сучасні українсько-німецькі відносини будуються виважено і прагматично. Зацікавленість Німеччини у зв'язках з Україною є суто економічною, а для України — це досвід економічних і державних перетворень, практика акціонування розвитку підприємств, соціальна спрямованість економіки, впровадження науково-технічних досягнень. ФРН постійно надає підтримку Україні у відносинах з ЄС, НАТО, РЄ, Міжнародним валютним фондом (МВФ) та Європейським банком реконструкції і розвитку (ЄБРР).

У пострадянський період незалежна Україна розраховує на підтримку ФРН у своїх євроінтеграційних прагненнях. Чисельні двосторонні домовленості, що були укладені між Україною та Німеччиною стосуються широкого кола питань. Студентам рекомендується стисло охарактеризувати основні напрями двосторонньої співпраці. Аналізуючи особливості економічного співробітництва України та ФРН слід зазначити, що українська сторона виявляє зацікавленість у більш широкому залученні німецьких інвестицій у розвиток провідних галузей економіки (сільське господарство, облаштування транзитних автомагістралей з транспортування нафти і газу, автомобільних шляхів і залізниць), легку промисловість. Німеччина посіла одне з перших місць серед країн Європи за обсягами інвестицій в економіку України, які спрямовано у 560 підприємств, з яких 477 – спільні. Варто з'ясувати масштаби інвестицій німецьких компаній в економіку нашої країни, а також визначити обсяги двостороннього товарообігу. При цьому слід зробити акцент на тому, що Німеччина традиційно посідає друге місце в загальному зовнішньоторгівельному балансі України. Доцільно проаналізувати структуру експорту та імпорту української та німецької сторони. Також слід розкрити розміри та основні напрями фінансово-економічної допомоги, яку ФРН надає Україні.

Окремо варто проаналізувати чинники, що гальмують розвиток двосторонніх економічних відносин. Серед них головними є нестабільна законодавча база, вільна інтерпретація законів, невирішеність в Україні питання про власність на землю, суперечності в податковій політиці, недостатньо розвинена інфраструктура. Німецьких підприємців стримує нерегульованість економічних процесів в Україні і високий рівень корупції.

3.2. Певні особливості має **розвиток відносин України і Франції**. Договірні-правова база, що стосується розвитку двосторонніх відносин охоплює співробітництво в економічній, науково-технічній, культурній та військовій галузях. При цьому варто зазначити, що українсько-французьке торговельне співробітництво перебуває на досить низькому рівні й не відповідає можливостям України і Франції. Варто з'ясувати обсяг товарообігу між країнами, а також структуру експорту та імпорту.

Доцільно вказати напрями двостороннього співробітництва в економічній сфері є найбільш перспективними. Більш детально слід зупинитися на співпраці в транспортній галузі та агропромисловому секторі. При цьому слід відзначити, що не всі пропонувані французькою стороною позиції збігаються з інтересами нашої держави. Зокрема, варто зауважити, що французька сторона бачить в особі українських виробників сільськогосподарської продукції потужних конкурентів та застосовує жорстку протекціоністську політику з метою протидії просуванню аграрної продукції України на світові ринки.

Підсумовуючи відповідь необхідно зазначити, що не дивлячись на всю суперечливість двосторонніх стосунків, в цілому, національним інтересам України відповідає активна розбудова двосторонніх відносин із Францією. Це зумовлено передусім її світовим лідерством в окремих напрямках технологічного прогресу, необхідністю збалансувати іноземну присутність на українському ринку капіталів і товарів, а також політичною вагою Франції.

3.3. Важливим складником європейської стабільності є **двосторонні відносини України й Великої Британії**. Британія розглядає незалежну, демократичну, без'ядерну Україну як одну із гарантій безпеки на Європейському континенті. Водночас, у перші роки розвитку українсько-

британських відносин спостерігалася певна упередженість з боку офіційних кіл Сполученого Королівства щодо України через ядерну зброю, розміщену в нашій країні. Інтерес до України з боку британських політичних кіл був виявлений після приєднання України до ДНЯЗ (16 листопада 1994 р.). Під час саміту НБСЄ/ОБСЄ у грудні 1994 р. Велика Британія підписала Меморандум про надання Україні гарантій національної безпеки.

Поступово, протягом 1990-х — 2000-х рр. зростала активність ділових контактів між організаціями та підприємствами України й Великої Британії в галузях науки, техніки та економіки. Зросла й зацікавленість британських ділових кіл у поширенні взаємовигідного співробітництва з Україною.

В процесі підготовки відповіді на це запитання слід з'ясувати напрями двосторонньої співпраці. Характеризуючи економічне співробітництво слід наголосити на доцільності застосування британського досвіду ефективного енерговикористання, реконструкції вугільної промисловості, впровадження нових технологій вирощування сільськогосподарських культур, засобів захисту рослин тощо.

Більш детально варто зупинитися на розгляді питань, пов'язаних із політичною співпрацею двох країн та проаналізувати її особливості. Окрему увагу слід приділити співробітництву в науково-освітній галузі.

У висновку варто зазначити, що в пострадянський період ставлення до України з боку Великої Британії змінилося з вичікувального на позитивно-стримане, яке певною мірою зберігається й донині. Хоча для України Велика Британія залишається важливим партнером. Як член Великої сімки, Ради Безпеки ООН, ця країна має авторитет держави з потужними можливостями, великим досвідом і світовим авторитетом. Перспективи розвитку українсько-британської співпраці можна прогнозувати в сфері інвестицій в українську економіку, поглиблення економічного співробітництва, спільної участі в миротворчих місіях ООН. Україна намагається також залучати потенціал і досвід Великої Британії, її державних установ, компаній, банків до трансформування вітчизняної економіки.

Семінарське заняття № 5 (2 год)

Питання:

1. Становлення і розвиток двосторонніх відносин з Польщею.
2. Українсько-угорські відносини та їх особливість.
3. Незалежна Україна в зовнішній політиці Словаччини.
4. Суперечності розвитку українсько-румунських відносин в пострадянський період.

Література: [1; 10; 13; 14; 20; 24; 29; 34; 40; 41].

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття № 5

При підготовці відповідей на запитання семінарського заняття № 5 доцільно визначити місце України в сучасному європейському геополітичному просторі: зрозуміти військово-політичні, економічні, демографічні, територіальні чинники, що визначають спільність інтересів України й держав Центральної та Східної Європи. Слід розкрити політику України щодо цих держав загалом і щодо кожної зокрема, висвітлити проблеми і труднощі становлення та розвитку двосторонніх дипломатичних відносин, формування їх договірно-правової бази. Важливо висвітлити проблеми співробітництва України з державами Вишеградської четвірки, Карпатського єврорегіону, Організації Чорноморського економічного співробітництва. Особливу увагу слід приділити вивченню відносин України з сусідніми країнами – членами Євросоюзу та НАТО: Польщею, Угорщиною, Словаччиною, Румунією. У разі потреби необхідно вдатися до

екскурсу в історію непростих відносин України з цими країнами, надаючи історичним проблемам двосторонніх стосунків сучасне тлумачення.

1. **Українсько-польські відносини** охоплюють практично всі площини двосторонньої взаємодії держав. Активна участь України в створенні архітектури європейської безпеки, внутрішньополітичний курс на послідовне здійснення радикальних ринкових реформ, розпочатий у 1994 р., сприяли активізації нового етапу в історії українсько-польських відносин. Формування цих відносин відбувається поза глобальним рівнем: Україна – США – Польща, насамперед на регіональному: Європа – Польща – Україна.

Одним із пріоритетних напрямів реалізації стратегічного партнерства є подальший розвиток взаємовигідних економічних відносин. Об'єктивні дані підтверджують високий рівень торгово-економічного партнерства між Україною і Польщею. За обсягом товарообігу Польща посідала друге (після ФРН) місце серед європейських країн. Черговим поштовхом до активізації двостороннього співробітництва стали угода про лібералізацію торгівлі, координація дій у процесі розбудови прикордонної інфраструктури та розширення мережі прикордонних переходів із залученням коштів міжнародних фінансових організацій, поглиблення зв'язків у галузі виробничої кооперації, передусім у машинобудуванні, металургії, реконструкції вугільної промисловості, переробці сільськогосподарської продукції та військово-політичній галузі.

Студентам слід проаналізувати напрями стратегічного співробітництва обох країн, визначити рівень двосторонньої співпраці в економічній сфері. Особливу увагу необхідно приділити проблемам прикордонного співробітництва, а також участі обох країн у спільних міжрегіональних проектах. Зокрема, слід з'ясувати характер співпраці України та Польщі в рамках Центрально-Європейської асоціації вільної торгівлі (ЦЕФТА) та Організації Чорноморського економічного співробітництва. Необхідно охарактеризувати позицію Польщі щодо євроінтеграційних прагнень української держави.

Водночас, студенти мають проаналізувати негативні тенденції, які спостерігаються у стосунках двох країн та визначити їх причини.

2. Аналізуючи характер **українсько-угорських стосунків** варто відзначити, що пріоритетними для обох держав виступають наступні напрями співпраці: забезпечення прав національних меншин, торгово-економічне співробітництво, а також прикордонне співробітництво. Такий підхід впливає з основних засад зовнішньополітичної концепції Угорщини, що спирається на “три кити”: територіальну незалежність, дружбу з сусідами, захист прав угорців у всьому світі.

Студенти мають розкрити механізми та засоби реалізації на практиці зазначених засад. Характеризуючи особливості соціально-економічної взаємодії обох країн варто з'ясувати місце Угорщини в загальному зовнішньо-торгівельному обігу України, а також основні статті експорту та імпорту, визначити найбільш пріоритетні галузі в яких співпраця обох країн є найбільш ефективною.

В процесі підготовки відповіді на дане запитання особливу увагу варто приділити проблемам політичного співробітництва двох держав. При цьому, слід підкреслити, що розвиток політичних відносин України та Угорщини відзначався як періодами певного потепління, так і періодами охолодження стосунків між обома країнами. Це було пов'язано з низкою причин, які студенти мають розкрити.

Аналізуючи особливості двосторонніх відносин варто відзначити, що обидві країни активно розвивають міжрегіональне співробітництво. Зокрема, Вінницька, Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Черкаська області співробітничать з відповідними угорськими регіонами. Перше місце серед регіонів, яким Угорщина постачає свою продукцію, посідає Закарпаття. Значну роботу проведено прикордонниками двох країн з розбудови міжнародних переходів, зокрема переходу “Тиса”, реконструйовано дорогу Київ – Чоп. Нагальною спільною проблемою є створення відповідної інфраструктури для боротьби з повенями, які дедалі частіше трапляються в українському Закарпатті та в Угорщині.

3. Характеризуючи відносини України та Словаччини варто вказати на те, що широкі можливості для всебічної взаємовигідної співпраці між обома країнами зумовлені багатьма позитивними чинниками сутність яких студенти мають розкрити.

Обидві країни уклали десятки міждержавних, міжурядових та міжвідомчих документів, які регулюють співробітництво у сферах двосторонніх дипломатичних відносин, правового оформлення державного кордону, повітряного сполучення, сприяння і взаємного захисту інвестицій, охорони здоров'я тощо.

Політичні контакти між Україною і Словаччиною на сучасному етапі відзначаються високим рівнем взаєморозуміння, прагненням поглиблювати співробітництво як на двосторонній, так і багатосторонній основі. Регулярно відбуваються обміни візитами на всіх рівнях між представниками української та словацької сторін.

Активним є економічне співробітництво обох країн. Словаччина увійшла до групи країн найбільшого експорту України. При цьому варто розглянути основні напрями співпраці в економічній галузі, з'ясувати обсяги двостороннього товарообігу, вказати основні статті експорту та імпорту.

Однією з форм співпраці двох держав є поглиблення регіональних зв'язків. Студенти мають проаналізувати сутність спільних міжрегіональних проектів в яких приймають участь Україна та Словаччина та з'ясувати роль двох країн в процесі розвитку транскордонного співробітництва.

Характеризуючи стосунки між двома країнами слід вказати також і на фактори, що мають негативний вплив на розвиток українсько-словацького співробітництва. Зокрема, варто підкреслити відсутність чітко окреслених напрямів співпраці, розпорошеність українського імпорту зі Словаччини та українського експорту до цієї країни. Це свідчить, зокрема, про те, що суб'єкти зовнішньополітичної діяльності обох країн недостатньо обізнані з потенційними можливостями сторін, а зовнішньоторговельні контакти між ними не сформовано в стабільну систему.

Підсумовуючи відповідь необхідно зазначити, що на сучасному етапі з-поміж усіх сусідніх країн саме Словаччину вважають "адвокатом" України в ЄС. Тактичні й стратегічні зовнішньополітичні інтереси України та Словаччини багато в чому збігаються, Особливо важливим елементом при цьому є взаємна конструктивна підтримка прагнень обох сторін інтегруватися до європейських економічних і політичних структур.

4. Аналізуючи характер взаємин України та Румунії слід вказати на те, що Румунія посідає важливе місце в зовнішньополітичних інтересах України, що зумовлено як політичними так і економічними факторами. Характеризуючи партнерські стосунки двох країн, доцільно розкрити роль та значення Бессарабсько-Придністровського регіону в якому Україна та Румунія відіграють ключову роль. Слід зробити наголос на тому, що Україна, реалізуючи низку програм, серед яких утворення зони стабільності навколо акваторії Чорного моря, разом з Румунією могла б відігравати провідну роль в архітектурі євроатлантичної безпеки.

Обидві сторони зацікавлені в економічній співпраці, зокрема в проектах які стосуються розвитку транспортної інфраструктури, машинобудування, реконструкції гідроелектростанцій. Відбувається двостороннє співробітництво і в сфері транскордонної співпраці. Разом з тим, слід проаналізувати економічні чинники, що гальмують процес розвитку економічного співробітництва з Румунією.

Відповідаючи на дане питання значну увагу варто приділити проблемам, пов'язаним із територіальними претензіями Румунії та спробам їх вирішення як на двосторонньому так і на міжнародному рівні. Окремо слід проаналізувати характер відносин обох країн в питаннях вирішення екологічних проблем на суміжних територіях, та з'ясувати причини їх виникнення.

Тема 4. Інтеграційні проекти України (2 год)

Семінарське заняття № 6 (2 год)

Питання:

1. Європейський Союз і Україна.
 2. Міжнародні фінансові структури в політиці України.
 3. Партнерство з НАТО: сьогодення і майбутнє.
- Література: [3; 6; 17; 21; 23; 25; 36; 37; 40; 41; 47; 48; 49; 50; 51; 53].

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття № 6

1. **Європейський вибір** є одним із визначальних напрямів зовнішньої політики України. Україна ідентифікує себе з розвиненими європейськими суспільствами і претендує на центральне стабілізаційне місце в регіоні. Готуючи відповідь на дане запитання важливо розглянути цивілізаційні засади європейського вибору України, охарактеризувати основні європейські цінності, підкреслити спільність поглядів з приводу ключових питань, які визначають основні тенденції розвитку країн ЄС.

Слід підкреслити, що про намір у майбутньому набути членство в ЄС було заявлено Президентом України 14 червня 1994 р. в Люксембурзі під час підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС (УПС), що набула чинності 1 березня 1998 р. Інтеграція України в ЄС була проголошена ключовим зовнішньополітичним пріоритетом і визначена в урядовій програмі 2000 р. стратегічною метою держави. Урядова програма “Реформи для процвітання” визначала головними цілями створення основи для членства України в ЄС і формування проєвропейської більшості в суспільстві.

На шляху просування України до ЄС були виокремлені такі етапи: набуття членства в СОТ, реалізація УПС, створення зони вільної торгівлі Україна–ЄС, підписання Угоди про асоціацію. В процесі підготовки відповіді на дане запитання студенти мають охарактеризувати кожен із етапів та ґрунтовно проаналізувати особливості процесу інтеграції Української держави до Європейських структур.

Відповідаючи на дане запитання варто звернути увагу на те, що на початку 2000-х рр. відносини України з ЄС розвивалися за схемою спеціального сусідства, що в підсумку означало для європростору створення кола друзів, а для України – невизначеність на перспективу. При цьому, необхідно розглянути концепцію “Європи концентричних кіл” запропоновану колишнім прем’єр-міністром Франції Е. Балладюром, що була покладена в основу теорії розвитку Європейського Союзу у 1990-х рр., а також з’ясувати місце України в ній.

Слід зупинитися на ключових для нашої країни подіях на шляху європейської інтеграції, вказати на те, що принциповим питанням для України як для європейської держави стало підтвердження її права на отримання членства в Європейському Союзі. 2005-го року було підписано трирічний План дій з активізації співробітництва у межах європейської політики нового сусідства Україна і ЄС. Варто підкреслити позитивні для України наслідки підписання угоди про асоціацію з ЄС (2014 р.) та запровадження безвізового режиму для України (2017 р.), що стало одним із найважливіших кроків на шляху до вступу країни в Євросоюз.

Окремо слід проаналізувати економічну складову питання взаємин України та ЄС. Необхідно вказати, що Євросоюз є найпотужнішим джерелом фінансування України, а також важливим кредитором. Постійно зростають і обсяги торгово-економічного співробітництва з ЄС. Лідером торгівлі з Україною серед країн ЄС є Німеччина, яка випереджає за показниками решту європейських країн.

В той же час, варто окреслити негативні тенденції, що спостерігаються в стосунках України та ЄС, а також з'ясувати їх причини. Зокрема, слід зазначити, що торгівельні відносини України з Євросоюзом напружуються на низку перепон конкурентного характеру. Поряд зі зростанням загальних обсягів зовнішньоекономічних показників з країнами-членами ЄС, зберігається негативна тенденція переваги імпорту над експортом тощо.

Розкриваючи економічні аспекти взаємодії України та ЄС слід охарактеризувати транзитні можливості нашої країни. Зокрема, варто зробити наголос на тому, що через територію України проходить кілька міжнародних транспортних коридорів, які можливо ефективно інтегрувати в транспортні мережі Європи та Азії, а також Балтійського та Чорноморського регіонів. Територією України проходять чотири з десяти міжнародних транспортних коридорів, які входять у сітку загальноєвропейських, і два з п'яти євразійських транспортних коридорів.

У підсумку варто зазначити, що Євроінтеграція є основним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, вона визначена стрижнем стратегії економічного та соціального розвитку України. В сучасній ситуації Україні потрібно використати весь комплекс двостороннього і багатостороннього співробітництва, виходячи насамперед із завдань внутрішнього розвитку. Україну не лише приймуть, а й заохочуватимуть до вступу в ЄС лише тоді, коли вона сама побудує за європейськими стандартами не лише державу, а й таке суспільство, яке житиме за прийнятними в Європі принципами поваги до права.

2. Міжнародні фінансові структури в політиці України. Важливими компонентами зовнішньополітичного курсу в забезпеченні національних інтересів будь-якої держави є захист і просування економічних інтересів. Для України, економіка якої перебуває на стадії трансформації в ринкову, економічна дипломатія набуває особливого значення й покликана розв'язувати такі завдання як: досягнення мінімуму ризиків подальшої інтеграції України у світову економіку, розширення вітчизняного експорту, сприяння українському підприємництву за кордоном, протидія дискримінації вітчизняних виробників і експортерів, сприяння залученню іноземних інвестицій у реальний сектор і пріоритетні сфери української економіки тощо.

Визначальне значення для всієї економічної політики України має участь країни у Світовій організації торгівлі, а також співпраця з такими фінансовими інститутами як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР), який фінансує низку програм, Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР). Відповідаючи та дане запитання, студентам необхідно проаналізувати структуру, специфіку діяльності зазначених установ, а також з'ясувати напрями співробітництва цих структур з Україною.

У висновку необхідно підкреслити, що на сучасному етапі історичного розвитку підтримка міжнародних фінансових структур є особливо важливою. Фінансова допомога, яка надається вищезазначеними інституціями (в першу чергу МВФ) виступає одним із основних засобів подолання негативних кризових явищ, які спостерігаються в економіці нашої країни в останні роки.

3. Співробітництво України з Північноатлантичним альянсом (НАТО) є складовою реалізації європейського вибору Української держави. Хоча НАТО створена з метою колективної оборони (ст. 51 Статуту), у 1990-х рр. Альянс зазнав суттєвих трансформацій. Студенти мають розкрити характер змін, які відбулися в міжнародному житті наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. та призвели до еволюції концепції Північноатлантичного альянсу. Варто також розглянути вимоги, що висуваються до країн, які заявляють про намір вступити до Північноатлантичного альянсу.

На сьогоднішній день Північноатлантичний альянс є найміцнішим військово-політичним союзом, який, фактично, став основою системи європейської і євроатлантичної безпеки, однією з її базових та інституційних компонентів (разом з ОБСЄ). Слід зазначити, що на сьогодні рівноправними учасниками НАТО стали майже всі європейські держави – сусіди України. Також членство в Альянсі вже набули три республіки колишнього СРСР – Литва, Латвія, Естонія.

Окремо варто зупинитися на проблемах двосторонньої взаємодії України та НАТО, з'ясувати основні етапи розвитку стосунків між Україною та Північноатлантичним альянсом та стисло охарактеризувати кожен із них. Більш детально варто проаналізувати особливості відносин України та НАТО на сучасному етапі, охарактеризувати вимоги, що висувуються з боку НАТО до української сторони, виконання яких є неодмінною умовою для членства в Альянсі.

У висновках слід зазначити, що в нинішніх умовах Україна має реальні можливості приєднатися до євроатлантичної структури безпеки. Водночас, варто зауважити, що на шляху такого приєднання лежать певні перешкоди. Однією з найбільших є соціально-економічний розвиток країни. Серед інших: невідповідність чинного законодавства нормам Європейського права, необхідність проведення структурних реформ (зокрема, - судової та правоохоронної систем), корупція тощо. Таким чином, вступ до НАТО вимагає широкого реформування як економічної так і державно-правової системи України. Водночас варто мати на увазі, що євроінтеграційний процес та вступ до Північноатлантичного альянсу є ланками одного ланцюга оскільки вступ країни до НАТО завжди передуює вступу до Європейського Союзу!

Тема 5.

«Євразійський напрям зовнішньої політики України» (4 год)

Семінарське заняття № 7 (2 год)

Питання:

1. Формування та розвиток СНД.
2. Україна та республіка Білорусь: основні проблеми двосторонніх стосунків.
3. Україно-молдавські відносини в пострадянський період.
4. ГУ(У)АМ як альтернативний інтеграційний проект на пострадянському просторі

Література: [3; 4; 35; 40; 41; 47; 50].

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття № 7

1. Після розпаду СРСР країни пострадянського простору задекларували утворення нової міжнародної організації, яка отримала назву **Співдружність Незалежних Держав (СНД)**. Новоутворена структура започаткувала формування різнопланових об'єднань як політичного, так і економічного спрямування. В процесі підготовки відповіді на запитання слід розкрити причини утворення СНД, засади та принципи що були покладені в основу створення даної організації, а також її структуру.

Характеризуючи діяльність Співдружності варто визначити пріоритетні напрями міждержавного співробітництва. Окрему увагу слід приділити аналізу причин, які гальмують розвиток співпраці в межах СНД. При цьому необхідно зазначити, що в рамках СНД сформувалось кілька регіональних центрів впливу з різними цивілізаційними прагненнями, а також виникло декілька субрегіональних державних об'єднань, до складу яких входять різні країни пострадянського простору в залежності від їх національних інтересів.

Характеризуючи позицію України щодо СНД слід підкреслити, що в 1991 р. наша країна була одним із співзасновників даної організації. Водночас, вона не підтримала низку ідей, що висувалися з боку російської сторони і стосувалися формувань наддержавних виконавчих структур Співдружності. Студенти мають розкрити причини, що обумовили таку позицію керівництва України, а також з'ясувати ризики для нашої країни, які могли з'явитися внаслідок прийняття російських пропозицій.

У висновках необхідно зазначити, що структура СНД виявилася досить неповноцінною. Їй не вистачає правової основи для розвитку всеосяжної діяльності та утвердження у світовій системі міжнародних відносин. З іншого боку, дане об'єднання не є потужним з економічної та політичної точки зору, що в свою чергу не дозволяє його утвердженню на міжнародній арені в якості рівноправного інтеграційного утворення.

2. Розкриваючи характер **відносин між Україною і Білоруссю** слід зазначити, що стосунки між обома країнами зумовлюються спорідненістю культур, відсутністю територіальних претензій, спільним кордоном, а також тісними економічними зв'язками.

Студенти мають розкрити напрями за якими відбувається розвиток співпраці двох країн. Особливу увагу слід приділити аналізу українсько-білоруського співробітництва в економічній сфері. Варто зробити наголос на тому, що за обсягом співпраці Україна посідала друге місце в зовнішньоторговому обігу Білорусії серед країн СНД. За участі української сторони в Білорусії діє низка українських підприємств обсяг інвестицій яких складає 500 тис. дол. Натомість, в Україні функціонує близько 40 білоруських підприємств, а розмір інвестицій становить 17,6 млн дол. Окремо слід проаналізувати участь України та Білорусії в спільних міждержавних проектах одним із яких виступає транскордонне об'єднання Єврорегіон «Буг».

Важливість українсько-білоруського співробітництва простежується й у зв'язку зі спільними проблемами, пов'язаними з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Глобальний характер Чорнобильської катастрофи вимагає від держав постійної уваги й координації зусиль щодо мінімізації її наслідків, розширення міжнародного співробітництва у цій сфері, організації обміну інформацією стосовно всіх аспектів спільних дій.

Водночас, слід з'ясувати фактори, що перешкоджають повноцінній участі Білорусії в міждержавних формуваннях за участі країн Центрально-Східної Європи, а також розкрити причини, які гальмують розвиток двосторонніх відносин. Одним із таких факторів виступає стійка орієнтація білоруського керівництва на активну співпрацю з Російською Федерацією. Наслідком цього стало приєднання країни до Митного союзу разом з Росією та Казахстаном, що, в свою чергу, передбачало створення єдиного економічного й гуманітарного простору, перехід на використання спільної валюти, проведення узгодженої зовнішньої та оборонної політики.

Водночас, Білорусь дотримується вираженої позиції щодо зовнішньополітичних ініціатив України, а також щодо її євроінтеграційного курсу. Не сприяє поліпшенню двосторонніх відносин і стійка конфронтація Білорусії з провідними країнами Заходу та міжнародними політичними структурами, що приводить до певної ізоляції держави.

У висновках варто підкреслити, що відносини України з Республікою Білорусь розвиваються нерівномірно і складаються досить ситуативно: їхню суть і характер визначає процес просування Білорусі до створення союзної держави з РФ. Водночас, Україна послідовно виступає за активне політичне та економічне співробітництво з Республікою Білорусь. Українська держава сприяє також виходу Білорусі з міжнародної ізоляції, формуючи відповідну думку в ООН, ОБСЄ, інших організаціях.

3. **Розглядаючи особливості українсько-молдовських стосунків** слід зазначити, співпраця України й Молдови охоплює низку питань загальноєвропейського спрямування, а саме: запровадження спільного прикордонного та митного контролю із створенням необхідної інфраструктури, процес демаркації українсько-молдовського державного кордону, двостороннє співробітництво тощо.

Під час підготовки відповіді на це запитання слід з'ясувати чинники, які зумовили формування стійких двосторонніх відносин між двома країнами. Також варто розкрити особливості двосторонніх відносин. Зокрема, слід вказати на те, що Молдова вирішує політичні та економічні завдання, які за своєю проблемністю схожі з українськими. Так, у країні відбувається подолання гострої економічної кризи, боротьба з інфляцією, здійснюється поступовий курс на євроінтеграцію. З цією країною жваво розвивається торгівельний обмін, який щорічно зростає майже удвічі.

Окремо необхідно охарактеризувати роль України в миротворчому процесі, що пов'язаний із врегулюванням Придністровського конфлікту. У зв'язку з цим доцільно проаналізувати проекти, що висувалися українською стороною з метою політичного врегулювання конфлікту.

Розкриваючи суперечливість характеру двосторонніх відносин варто комплексно проаналізувати причини які гальмують розвиток стосунків між обома країнами. Зокрема, слід зазначити, що в молдовсько-українських відносинах присутні й значні розбіжності в економічній сфері та підходах до врегулювання придністровського конфлікту. Причини криються в намаганні Молдови відігравати роль лідера в регіоні. В особі України молдовське керівництво бачить не тільки економічного конкурента, але й певну перешкоду в просуванні молдовських інтересів за межі регіону, в тому числі й на пострадянському просторі. На тлі загострення політичних суперечностей на початку тисячоліття погіршилися відносини і в галузі торгівлі: Україна ввела обмеження на ввезення м'яса і цукру з Молдови. У відповідь Молдова також вжила низку заходів проти українських виробників. У молдовських ЗМІ час від часу розгортається антиукраїнська кампанія: зокрема наголошується на розбіжностях між Кишиневом і Києвом з питань реалізації Євро-Азійського нафтотранспортного коридору. Молдовська сторона заявляє, що Україна фактично витісняє Молдову з САНТК, збудувавши нафтопровід Одеса – Броди.

4. Україна зацікавлена у всебічному розвитку багатостороннього економічного співробітництва з різними регіональними структурами пострадянського простору, в першу чергу, з тими, які не суперечать стратегічній меті розвитку держави – європейській інтеграції. Серед таких організацій вирізняється **ГУАМ**, що поєднує держави зі схожими політичними та економічними зовнішніми орієнтаціями – Україну, Грузію, Азербайджан, Молдову та донедавна Узбекистан. Зміцненню об'єднання сприяє географічне положення країн, з яких Україна і Азербайджан становлять принципово важливі геополітичні центри, поліпшення економічних і політичних відносин, широке співробітництво на регіональному рівні та в розв'язанні міжнародних проблем.

Під час підготовки відповіді на дане запитання слід з'ясувати роль та місце кожної з країн-учасниць в зазначеній організації, а також проаналізувати пріоритетні напрями співпраці країн-учасниць ГУАМ. Необхідно підкреслити, що попри те, що в основу угоди про створення ГУАМ було покладено ідею співпраці в політичній, військовій та економічній сферах, основну увагу країни приділяють перш за все співробітництву в торгівельно-економічній, енергетичній та транспортній галузях, а одним із основних проектів стала побудова Транскавказького транспортного коридору Європа – Кавказ – Азія.

У висновках слід відзначити позитивні та негативні сторони даного міждержавного об'єднання, а також вказати на причини, що обумовлюють невисоку ефективність діяльності ГУАМ.

Семінарське заняття № 8 (2год)

Питання:

1. Центральні-азіатські республіки СНД в зовнішній політиці України:
 - українсько-казахські стосунки в пострадянський період;
 - особливості українсько-туркменського співробітництва на сучасному етапі;
 - українсько-узбецькі відносини у 1990-х рр. – на початку 2000-х рр.
2. Україна та країни Азійсько-Тихоокеанського регіону – особливості двостороннього співробітництва:
 - українсько-китайське стратегічне партнерство в сучасних умовах;
 - українсько-японське співробітництво: основні напрямки.

Література: [19; 21; 30; 39; 40; 41; 42; 45; 46; 52].

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття № 8

1. Характеризуючи міждержавні стосунки України і країн Центральної Азії передусім варто визначити місце центральноазіатського регіону в світовій геополітиці, а також з'ясувати його економічне значення. Зокрема слід зробити наголос на тому, що три середньоазіатські республіки – Казахстан, Узбекистан і Туркменистан – посідають важливе стратегічне положення на планеті, а також володіють багатим природно-ресурсним потенціалом. В той же час, ці країни не володіють необхідними потужностями для самостійного їх освоєння. Існує й низка інших проблем вирішення яких потребує широкої співпраці з іноземними державами. Це, в свою чергу, створює широке підґрунтя для розвитку двосторонніх відносин. Однією з країн, яка намагається розвивати активні двосторонні стосунки з країнами центральноазіатського регіону є Україна.

1.1. Аналізуючи **українсько-казахські відносини** необхідно зазначити, що Республіка Казахстан посідає провідне місце в центральноазіатському регіоні. Зовнішньополітичні засади двох країн збігаються у найважливіших питаннях війни і миру: країни відмовилися від ядерної зброї, послідовно проводять миролюбну зовнішню політику. Казахстан виявляє інтерес до вироблення спільних з Україною позицій з багатьох питань міжнародної політики. Між державами закладено широку правову базу для співробітництва: підписано понад 170 документів про співпрацю, які охоплюють широке коло проблем.

Відповідаючи на запитання передусім слід зробити наголос на тому, що дві держави поєднують тривалі дружні стосунки, які розпочалися ще задовго до набуття обома республіками статусу суверенних держав. Українсько-казахське співробітництво на сучасному етапі характеризується стабільністю, перспективністю і тенденцією до розширення. Варто проаналізувати напрями співпраці двох країн в економічній сфері, коротко охарактеризувати найбільш важливі спільні економічні проекти. Між Україною і Казахстаном досягнуто важливі домовленості щодо кооперації в галузі машинобудування, енергетичного комплексу та енергоємних виробництв. Має значні резерви й співробітництво між Україною і Казахстаном у торговельно-економічній сфері. При цьому доцільно з'ясувати об'єктивні причини що обумовлюють розвиток українсько-казахських економічних зв'язків.

Окрему увагу необхідно приділити співпраці в науковій сфері. Країни підписали низку угод про співробітництво у сфері науки і технологій, про принципи співробітництва у нафтогазовій галузі, про підготовку спеціалістів, у тому числі військових кадрів. Глибокі зв'язки поєднують Україну й Казахстан у ракетно-космічній галузі: на території Казахстану розташований один із найкращих у світі космодром "Байконур".

В процесі підготовки відповіді варто також звернути увагу на особливості зовнішньоекономічного курсу Республіки Казахстан. Відкрита, у порівнянні з багатьма іншими пострадянськими республіками, зовнішньоекономічна політика, політична стабільність, широке залучення іноземних інвесторів сприяють тому, що в Казахстані функціонують представництва багатьох відомих зарубіжних компаній, які задіяні в масштабних інвестиційних проектах, що реалізуються в Казахстані. Така орієнтація на широку економічну співпрацю країни на міжнародному рівні дала позитивні результати – країна є одним із лідерів за обсягами іноземних інвестицій серед республік колишнього СРСР. Використання казахського досвіду може бути корисним для багатьох інших країн світу, зокрема й України.

В той же час необхідно проаналізувати й негативні тенденції, що виявляються в двосторонньому співробітництві України з Казахстаном та з'ясувати їх причини. Зокрема, варто розкрити роль Казахстану як одного з ініціаторів створення ЄЄП та Митного союзу, з'ясувати причини невдалої спроби української сторони налагодити режим вільної торгівлі у двосторонньому порядку, що певним чином гальмує розвиток двосторонніх торговельних відносин.

1.2. Відносинам з Туркменістаном Україна приділяє особливу увагу, оскільки вбачає в них стратегічні важелі альтернативних джерел постачання газу. Принципами діяльності на міжнародній арені керівництво держави проголосило позитивний нейтралітет, невтручання у внутрішні справи інших країн та рівне взаємовигідне партнерство. 12 грудня 1995 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Резолюцію про постійний нейтралітет Туркменістану. Студенти мають з'ясувати, що означає надання цього статусу країні та які переваги він надає Туркменістану.

При підготовці відповіді на це запитання слід, передусім, проаналізувати основні напрямки економічного співробітництва обох країн, оскільки саме економічний фактор виступає базовим при формуванні двосторонніх українсько-туркменських відносин. В політиці та економіці України Туркменістану належить значна увага оскільки Туркменістан традиційно входить у десятку країн світу найбільшого товарообігу з Україною.

Водночас, слід охарактеризувати ризики, які пов'язані з постачанням газу до України. При цьому варто вказати на широку присутність посередницьких структур третіх країн у схемі постачання туркменського газу в Україну, які не зацікавлені в розвитку українсько-туркменської співпраці.

Також доцільно проаналізувати структуру українського експорту до Туркменістану. Зокрема, слід звернути увагу на те, що Туркменістан виступає одним із головних імпортерів продовольчих товарів на світовому ринку та з'ясувати причини цього.

У підсумку необхідно зазначити, що держави обоюдно зацікавлені в розвитку двосторонніх торгівельно-економічних відносин однак на шляху цього розвитку є як гальмівні чинники, так і певні суперечності. Серед них – недостатньо розвинена договірно-правова база двосторонніх відносин, передусім в економічній сфері, відсутність узгодженої програми економічного співробітництва тощо.

1.3. Українсько-узбецькі відносини започатковані Договором про основи міждержавних відносин, дружбу і співробітництво від 28 жовтня 1991 р. Дипломатичні відносини між державами було встановлено 14 серпня 1992 р.

Узбецька сторона, підтримуючи самостійний зовнішньополітичний курс нашої держави, виявляє свою зацікавленість у збереженні сильної суверенної України, у співробітництві з Україною в галузі виробництва.

Відповідаючи на це запитання слід розкрити напрями двосторонньої економічної співпраці. Передусім, охарактеризувати перспективи двостороннього співробітництва в газовій сфері. З урахуванням розробки існуючих перспективних газових і нафтових родовищ Узбекистану міг би стати важливим партнером України у розв'язанні проблем енергозабезпечення. Втім, позитивне вирішення даного питання стикається з протидією з протидією третіх сторін які фактично монополізують ринок постачання газу з Центральної Азії в північно-західному напрямку до Європи.

Варто з'ясувати причини того, що потенціал українсько-узбецьких відносин реалізований не повною мірою. Слід визначити обсяги двостороннього зовнішньо-торгівельного обігу, а також розміри узбецьких інвестицій в економіку України, з'ясувати кількість спільних підприємств.

Серед найважливіших питань співпраці – поставка озброєння, військового майна, запасних частин, організація ремонту і надання послуг військового призначення, а також виконання контрактів про капітальний ремонт і виготовлення різних видів військової техніки.

Окремо слід зупинитися на проблемах співпраці обох країн у гуманітарній сфері, що також охоплює багато аспектів. Зокрема, одним із найважливіших для української сторони питань є підтримка своїх співвітчизників яких в Республіці Узбекистан проживає понад 300 тис. осіб. В Узбекистані організовано український культурний центр “Батьківщина”, який проводить значну культурно-просвітницьку та організаційну роботу з популяризації надбань української культури.

2. Значний інтерес для України становлять країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР). У регіоні, який називають регіоном XXI століття, проживає більше половина населення планети, виробляється понад 50 % товарної продукції світу, сконцентровано 40 % обсягу світової торгівлі. Він забезпечує половину всіх світових інвестицій. Економічні успіхи

Японії, Китаю, Республіки Корея, Індонезії, Сінгапуру, Таїланду, Австралії, Малайзії заслуговують на увагу, досвід цих країн може бути використаний і Україною. Одним із основних чинників зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної стратегії України є збалансований розвиток зв'язків з країнами регіону. Між країнами АТР і Україною розвивається співпраця в залученні інвестицій для реконструкції та переобладнання вітчизняних підприємств у судно- та авіабудуванні, освоєнні космосу, ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Країни АТР виявляють інтерес до металургійної та машинобудівної галузей промисловості України, а також галузей, що пов'язані з випуском військово-технічної продукції. Перспективним може бути залучення України до таких об'єднань, як Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) та ін.

2.1 Особливе місце в українських інтересах посідає КНР. Між Україною й Китаєм укладено близько ста угод. Українсько-китайські відносини є важливою складовою взаємодії України із зарубіжними державами та мають величезний потенціал подальшого розвитку. Співпраця з Китаєм має всі шанси стати одним із найважливіших пріоритетів зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної політики України.

В процесі підготовки відповіді на дане запитання студенти мають з'ясувати пріоритетні напрями двосторонньої взаємодії. Варто підкреслити, що для української сторони Китай становить інтерес передусім у зв'язку зі своїми потужними фінансовими та інвестиційними можливостями, внутрішнім ринком, перспективами реалізації спільних проектів у авіакосмічній і транспортній сферах, авто- та суднобудуванні, сільському господарстві, енергетиці, медицині, науці та культурі. Важливою є для України також можливість одержання китайських кредитів замість обтяжливих за своїми умовами кредитів МВФ. Водночас Україна цікава для КНР своїм виробничим, науково-технічним і аграрним потенціалом, наявністю ринку для реалізації китайських товарів і транспортного коридору для їх постачання в країни ЄС і СНД. Особливий інтерес для Китаю становлять окремі зразки продукції та технології українського військово-промислового комплексу, а також учені та фахівці оборонної галузі та можливості використання їхнього досвіду та знань у роботі над китайськими проектами в галузі авіа-, судно- та ракетобудування, бронетанкової техніки, засобів радіолокації та зв'язку. Студентам рекомендується проаналізувати обсяги двосторонньої торгівлі, розкрити структуру експортно-імпортних операцій, визначити обсяги китайських інвестицій в українську економіку, охарактеризувати участь у спільних проектах тощо.

Окремо слід розглянути питання співробітництва України та КНР у гуманітарній сфері. Особливий акцент варто зробити на тому, що початок ХХІ ст. позначений активною співпрацею двох країн в галузі освіти. Це проявляється, зокрема, в тому, що значна кількість студентів із КНР навчаються в українських вишах, натомість українські студенти мають змогу проходити стажування в навчальних закладах Китаю.

У висновках необхідно підкреслити, що всебічний розвиток двосторонніх відносин України й Китаю покликаний сприяти забезпеченню суверенітету, територіальної цілісності та безпеки України, зміцненню її міжнародного авторитету та реалізації національних інтересів в АТР.

2.2. Одним із провідних партнерів України серед провідних країн світу виступає Японія. З Японією наша країна співпрацює в багатьох сферах. Відповідаючи на це запитання варто з'ясувати основні напрями двосторонньої взаємодії. В сфері економічного співпраці України та Японії слід виокремити кілька основних напрямів де співробітництво є найбільш ефективним: автомобільний бізнес, хімічна, телекомунікаційна і сталева галузі. Імпорт в Україну характеризується високою якістю машинно-технічної та електронної продукції. Водночас, варто зробити наголос на тому, що в двосторонній співпраці обох країн переважає сировинний ухил.

Особливе значення надається співпраці з Японією у галузі сільського господарства. Японія імпортує майже 60% продуктів харчування. Студентам рекомендується з'ясувати причини, що змушують Японію в значних обсягах імпортувати продовольчу продукцію, а також

проаналізувати можливості для українсько-японського співробітництва в аграрній сфері з урахуванням існуючого аграрного потенціалу України.

Окремо слід розглянути співпрацю двох країн з подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Японська сторона приділяє особливу увагу цим питанням. Зазнавши ядерного лиха під час Другої світової війни у Хіросімі й Нагасакі, Японія добре розуміє проблеми нашої держави з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і бере активну участь у наданні фінансово-технічної й гуманітарної допомоги медикаментами та обладнанням.

В процесі підготовки відповіді на дане запитання корисно звернути увагу на специфіку ведення бізнесу в Україні японськими підприємцями та можливостях ефективного використання цього досвіду в українських реаліях.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

6–8 балів – нараховуються в разі якщо відповідь є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки; відповідь супроводжується презентацією; студент активно працює протягом усього семінарського заняття, показує глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.

3–5 балів – нараховуються в разі якщо відповідь відтворює значну частину навчального матеріалу; презентація відсутня; студент виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки; протягом семінарського заняття студент працює недостатньо активно, питання висвітлює повно, виявляє уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання; у відповідях допущені неточності та певні помилки, при викладенні матеріалу має місце недостатня аргументованість.

1–3 бали – нараховуються в разі якщо відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; презентація відсутня; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки; водночас, студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.

Критерії підсумкового оцінювання

Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота								Інд. завд. – контрольна робота	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3		Розділ 4		12	60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8				
12	6	3	3	6	6	6	6				

T1, T2 ... T8 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Набрані бали	Чотирирівнева шкала оцінювання
1-49	незадовільно
50-69	задовільно
70-89	добре
90-100	відмінно

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4. Артёмов І.В. Актуальні аспекти українсько-словацького транскордонного єврорегіонального співробітництва / І.В. Артёмов // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 119 (Ч. І) – 2014. – С. 18 – 25. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/2266-8376-1-PB%20(3).pdf
5. Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академія, 2016. – 717 с.
6. Борисова О. В. Зовнішня політика України: історія та сучасність / О. В. Борисова. – К.: Кондор, 2017. – 341 с.
4. Вишня І. Співробітництво України та Молдови з НАТО / І. Вишня // Зовнішні справи. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/zs/anglomovna-versija/view/article/spivrobitnictvo-ukrajini-ta-moldovi-z-nato/>
5. Далекосхідний вектор як важливий елемент зовнішньої політики України : аналіт. доповідь / [Кононенко К.А, Гончарук А.З, Кошовий С.А.]; за заг. ред. К. А. Кононенка. – К.: НІСД, 2017. – 48 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/AD_Kononenko-b20e3.pdf
6. Дергачов О.П. Партнерський потенціал України: становлення і реалізація / О.П. Дергачов. – К., 2009. – 496 с.
7. Дмитренко М.А. Суспільні трансформації та політичні аспекти загроз національній безпеці України: Монографія / М. А. Дмитренко. –К.: Знання України, 2006. – 348 с.
8. Дуднік О. Українсько-узбецькі стосунки: історія і сучасність / О. Дуднік // Український історичний збірник. – 2010. – Вип. 13. – С. 74. – Електронний ресурс] – Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/green/green_2010_13_2/6.pdf
9. Галібаренко Н. Україна – Велика Британія: дипломатичний шлях тривалістю в століття / Н. Галібаренко // Зовнішні справи. – 2017. – 16 грудня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/ukrajina-velika-britanija-diplomatichni-shljakh-trival/>
10. Киридон А. Українсько-польські відносини 2014 – 2017: зміна парадигми чи новий формат співробітництва? / А Киридон А., С. Троян // Зовнішні справи. – 2013. – 13 вересня. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/ukrajinsko-polski-vidnosini-2014-2017-zmina-paradigm/>
11. Закордонне українство: сутність, структура, самоорганізація. Підручник / за ред. В. Б.Євтуха – К.: Альтер прес, 2011. – 304 с.
25. Зленко А. Особливості української трудової міграції / А. Зленко // Зовнішні справи. – 2015. – 17 березня. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertnadumka/view/article/osoblivosti-ukrajinskoji-trudovoji-migraci/>
26. Киридон А. Українсько-польські відносини 2014 – 2017: зміна парадигми чи новий формат

співробітництва? / А. Киридон, С. Троян // Зовнішні справи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinsko-polski-vidnosini-2014-2017-zmina-paradigm/>

27. Ковач В. І. Особливості українсько-словацького євро-регіонального транскордонного співробітництва / В. І. Ковач // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. Вип. 1 (42). – 2014. – С. 248 – 251. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/42/42_50.pdf
28. Конах В. К. Національний інформаційний простір України: проблеми формування та державного регулювання: аналіт. доп. / В. К. Конах. – К.: НІСД, 2014. – 76 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Konax_interne-65b6e.pdf
29. Конах В. К. Система концептуальних документів ЄС в інформаційній сфері як приклад для України / В.К. Конах // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник національний інститут стратегічних досліджень. – 2016. – № 3 (40). – С. 94 – 104. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_3_40_16.pdf
30. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навчальний посібник / В. В. Копійка. — К.: Знання, 2009. — 751 с.
31. Курілло В. Є. Латентна політика. Потайні напрями політичної діяльності: навчальний посібник / В. Є. Курілло. — Миколаїв: "Фірма "Іліон", 2009. — 592 с.
32. Кулініч М. Україна – Японія: відносини глобального партнерства в умовах випробувань / М. Кулініч // Зовнішні справи. – 2014. – 12 листопада. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-japonija-vidnosini-globalnogo-partnerstva-v/>
33. Кулицький С. Оцінка розвитку українсько-польських економічних відносин у учасному політичному контексті / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2018. – № 2. – С. 54–62. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3307:suchasni-ukrajinsko-polski-ekonomichni-vidnosini-2&catid=64&Itemid=376
34. Кучик О. С. Зовнішня політика України: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / О.С. Кучик, О. А. Заяць; МОН України, Львівський НУ ім. І. Франка. — К.: Знання, 2010. — 572 с.
35. Литвин В. Україна в Другій світовій війні (1939 - 1945) / В. Литвин. – К.: Вид. дім «Лі-Терра», - 2004. – 464 с.
36. Ложкін Б. Четверта республіка. Чому Європі потрібна Україна, а Україні - Європа / Б. Ложкін; за участю В. Федоріна. – 2-е вид. – Х.: «Фоліо», 2016. – 252 с.
37. Лускалова К. Є. Україна – Румунія: сучасні тенденції двосторонніх відносин /К. Є. Лускалова // Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. – 2016. – Вип. 22. – С. 29 – 34. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/Nvdau_2016_23\(2\)_6.pdf](file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/Nvdau_2016_23(2)_6.pdf)
25. Мармазоб В.Е. Україна в політико-правовому просторі Ради Європи: досвід і проблеми / В. Е. Мармазоб, І. С. Піляєв, — К.: Вентурі, 2009. — 400 с.
26. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навчальний посібник / М.З. Мальський Ю. М. Мороз. — К.: Знання, 2010. — 463 с.
27. Мітрованова О. Українська дилема та французькі цінності / О. Мітрованова // Зовнішні справи – 2015. – 12 лютого. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinska-dilema-ta-francuzki-cinnosti/>
28. Мокій А. І. Міжнародні організації: навчальний посібник / А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. Г. Бабець. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 280 с.
29. Мудрієвська І.І. Розвиток українсько-словацького співробітництва / І.І. Мудрієвська // Актуальні проблеми всесвітньої історії: аксіологічні та культурно-історичні засади

державотворення: збірник наукових праць. – Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К.: Вид-во «Фенікс». – С. 351 – 361. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.ivinas.gov.ua/262/1/Mudriyevs%CA%B9ka%20_-Aktualni-problemy-vsesvitnoyi-istoriyi-aksiolohij-351-361.pdf

30. Полякова М.Є. Українсько–казахстанське співробітництво на сучасному етапі: фактор політичної кризи 2014 року / М.Є. Полякова // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. – К., 2014. – Вип. 90. – С. 405 – 407. — [Електронний ресурс] – Режим доступу: <file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/1419103037.pdf>
31. Русначенко А. Нариси новітньої історії України. Кн.1. – К.: Видавець Олег Філюк, 2014. – 476 с.
32. Танцюра В. І. Історія України / В.І. Танцюра. – Х.: Вид. ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. – 490 с.
33. Теліпко В. Е. Міжнародне публічне право: навчальний посібник / В. Е. Теліпко, А. С. Овчаренко; за заг. ред. В. Е. Теліпко. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 608 с.
34. Ткач Д. І. Українсько-угорські відносини новітньої доби. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.krok.edu.ua/download/publikatsiji/tkach-dmitro-ivanovich/dmitro-tkach-publikatsiya-012.pdf>
35. Толстов С. Українсько-білоруський діалог: пошук нових можливостей / С. Толстов // Зовнішні справи. – 2016. – 22 грудня. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinsko-biloruskii-dialog-poshuk-novikh-mozhливost/>
36. Україна і світ: прагнення змін: монографія / редкол.: М. Антонович, Н. Висоцька, С. Курбатов [та інші]. — К.: Дух і літера, 2010. — 448 с.
37. Фельштинский Ю. Третья Мировая: битва за Украину / Ю. Фельштинский, М. Станчев. – К.: Наш формат, 2015. – 456 с.
38. Чалий В. Україна – США: актуальні питання стратегічного партнерства / В. Чалий // Зовнішні справи. – 2017. – 16 грудня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-ssha-aktualni-pitannja-strategichnogo-partne>
39. Чекаленко Л. Відносини України і Туркменістану: політичний і економічний досвід / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2015. – 19 лютого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/vidnosini-ukrajini-i-turkmenistanu-politichnii-i-ekono/>
40. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / За наук. ред. ректора Дипломатичної академії України при МЗС України / Відп. Ред. Перший проректор ДАУ при МЗС України В. Г. Ціватий / Л. Д. Чекаленко. — 2-ге вид. доп і оновл. — К.: «LAT&K», 2015. — 477 с.
41. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк; за заг. ред. Л. Д. Чекаленко. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 464 с. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-7.CSLI-7/Desktop/metodichka_4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Internet-7.CSLI-7/Desktop/metodichka_4%20(2).pdf)
42. Чекаленко Л. Китайський чинник у пострадянських азійських країнах / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2017. – 8 грудня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/kitaiskii-chinnik-u-postradjanskikh-aziatskikh-krajina-1/>
43. Чекаленко Л. Д. Українська дипломатія холодної війни / Л.Д. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2015. – 18 лютого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinska-diplomatija-kholodnoji-viini/>
44. Чекаленко Л. Україна – США: дилеми стратегічного партнерства / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2016. – 22 лютого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-ssha-dilemi-strategichnogo-partnerstva/>
45. Шергін С. Україна – Туркменістан: співробітництво в контексті зовнішньополітичних пріоритетів / С. Шергін // Зовнішні справи. – 2015. – 16 квітня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: -

<http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-turkmenistan-spivrobitnictvo-v-konteksti/>

46. Україна – Японія: новий етап відносин // Зовнішні справи. – 2015. – 30 червня. – Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-japonija-novii-etap-vidnosin>
47. Ярошенко О.З. Концептуальне забезпечення зовнішньої політики України в постбіполярній системі міжнародних відносин: монографія – К.: LAT&K, 2011. – 304 с.
48. Бжезинський З. Велика шахівниця / З. Бжезинський. — К.: Основи, 2009. — 242 с.
49. Жовква І. І. Колективна монографія: «Зібрання договорів Україна – Європейський Союз» / І.І. Жовква та ін. — К.: Юстиніан, 2010.
50. Зленко А. Дипломатія і політика України в процесі динамічних геополітичних змін. / А.М. Зленко. — Х.: Фоліо, 2009. — 559 с.
51. Івченко О. Т. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан / О. Т. Івченко. — К.: РІЧ УАННП, 2010. — 756 с.
52. Партнерство Кореї та України в світлі нових викликів // Зовнішні справи. – 2016. – 22 грудня. – Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/partnerstvo-koreji-ta-ukrajini-u-svitli-novikh-viklikiv/>
53. Тамм А. Є. Україна – ЄС: розвиток відносин та основні напрями співробітництва: Модуль 5: навч. посібник / Є. А. Тамм, В. Ю. Стрельцов, В. Б. Дзюндзюк. — Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ, 2009. — 144 с.
54. Троицкий М.А. Глобальная стратегия США в приложении к СНГ / М. А. Троицкий // США — Канада: экономика, политика, культура. — 2011. — № 3. — С. 39–52.
55. Турянський І. Потрібен нам берег Турецький / І. Турянський // Політика і час. — 2009. — № 10. — С. 24–29.
56. Уткин А. И. Американская стратегия для XXI века / А. И. Уткин. — М.: Лотос, 2009. — 272 с.

Посилання на інформаційні ресурси в інтернеті

57. <http://uaforeignaffairs.com/> — інформаційний сайт офіційного періодичного видання Міністерства зовнішніх справ України «Зовнішні справи»
58. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. 18 квітня 1961 р. – [Електронний ресурс] // Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_048
59. Декларація про державний суверенітет України [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=55-12>
60. Конституція України // [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
61. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
62. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 року № 3360-XII [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ
ЗАВДАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ
«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ»**
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)
галузь знань _____ 05 «Соціальні та поведінкові науки»
(шифр і назва)
спеціальність _____ 055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(шифр і назва)
освітня програма _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)
спеціалізація _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором
(обов'язкова/ за вибором)
факультет _____ міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: к.і.н. Онацький М.Ю.

2018/ 2019 навчальний рік

Індивідуальними завданнями з дисципліни є завдання, які сприяють більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

До індивідуальних завдань відносяться реферати, розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи, контрольні роботи, що виконуються під час аудиторних занять та самостійної роботи, курсові, дипломні роботи тощо.

Індивідуальні завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника.

Індивідуальним семестровим завданням з курсу «Міжнародні відносини на пострадянському просторі» виступає контрольна робота передбачена навчальним планом на третій семестр, яку студенти виконують під час самостійної роботи.

Контрольні роботи, що виконуються під час самостійної роботи, – це індивідуальні завдання, які передбачають самостійне виконання студентом певної практичної роботи на основі засвоєного теоретичного матеріалу.

Тема роботи вибирається студентом самостійно за власним побажанням з переліку запропонованих.

Робота оформлюється відповідно до вимог, що висуваються до курсових та дипломних робіт. Структура роботи складається зі вступу, основної частини, висновків, списку джерел та літератури та додатків. Максимальний загальний обсяг індивідуального завдання – 25 сторінок.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, розкривається мета, завдання, об'єкт, предмет, вказується структура роботи, розкривається стан та ступінь наукової розробки обраної проблематики. Обсяг: 1,5 – 2 сторінки.

В **основній** частині розглядається матеріал, що розкриває тему дослідження. Обсяг: 12 – 15 сторінок

У **висновках** підводиться підсумок результатів дослідження. Обсяг – 2 сторінки.

Список літератури має містити не менше 10 положень. Він формується в алфавітному порядку і розміщується після висновків.

Бібліографічний опис кожної публікації у списку літератури має відповідати чинним вимогам, що висуваються до наукових робіт, які опубліковані у журналі «Бюлетень ВАК України» за 2009 рік, № 5 (форма 23).

У контрольній роботі обов'язково мають бути посилання на літературу зі списку. Для цього в тексті в квадратних дужках вказується порядковий номер роботи зі списку літератури та, через кому, сторінка. Наприклад [4, с. 127]. Кілька праць перераховуються через крапку з комою. Наприклад [6, с. 215; 10, с. 21].

У **додатки** мають бути винесений ілюстративний матеріал – таблиці, схеми, графіки, діаграми, фотографії, малюнки тощо. Їх кількість не має перевищувати п'ятої частини всієї роботи. Ілюстративний матеріал допускається як у кольоровому, так і у чорно-білому вигляді. Фотографії мають бути контрастними, малюнки – чіткими.

Мова на якій має бути підготовлене індивідуальне завдання – **державна (українська)!**

Приймаються лише ретельно вичитані роботи у текстовому редакторі, сумісному з MSWord. Шрифт – TimesNewRoman. Розмір кегля – 14. Інтервал між рядками -1,5 (півтора). Відступ першого рядка абзацу – 1 см.

Назва розділу, «вступ», «висновки», «список літератури», «додатки» мають бути написані великими літерами та жирним шрифтом

Наприклад: **ВИСНОВКИ.**

Вступу, кожний розділ, висновки, список джерел та літератури, додатки мають починатися з нової сторінки.

Зміст розміщується на другій сторінці одразу після титульного аркушу.

Нумерація сторінок – у правому верхньому кутку. Нумерація починається з другої сторінки (тобто зі **Змісту**).

Теми контрольних робіт з дисципліни

«Зовнішня політика України»

1. Теоретичні засади зовнішньої політики незалежної України
2. Національні інтереси та зовнішньополітична стратегія України
3. Основні напрями зовнішньої політики України в Європі
4. Проблеми відносин України з країнами Центрально-Східної Європи
5. Україна в системі міжнародних організацій.
6. Національна безпека як проблема зовнішньополітичних відносин України
7. Чорнобильська катастрофа та її зовнішньополітичні аспекти
8. Екологічні проблеми України в міжнародному контексті
9. Роль та місце української діаспори в реалізації цілей зовнішньої політики незалежної України
10. Перспективи розширення та поглиблення представництва України у глобальних та європейських міжнародних організаціях
11. Розв'язання проблемних питань державного кордону України
12. Проблема енергетичної безпеки як фактор зовнішньої політики України

13. Регіональні й субрегіональні організації та позиція України (ЦЄІ, Вишеградська четвірка, ОЧЕС)
14. Особливості транскордонного співробітництва України на сучасному етапі
15. Проблеми трудової міграції у відносинах України зі світовим співтовариством
16. Українські науково-технічні проекти у співпраці з Євросоюзом
17. Моделі реалізації зовнішньополітичного курсу України
18. Україна в миротворчих місіях ООН
19. Вплив глобальних і регіональних тенденцій на зовнішню політику України
20. Місце та роль України в регіональних і глобальних системах безпеки
21. Проблемні аспекти реалізації геополітичного положення України
22. Правові засади співпраці України та Європейського Союзу
23. Основні напрями співпраці між Україною та ЄС.
24. Україна в рамках політики сусідства ЄС («Східне партнерство», «Чорноморська синергія», Угода про асоціацію, Угода про зону вільної торгівлі).
25. Реалізація основних положень Болонського процесу в системі вищої освіти України

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

7. Артёмов І.В. Актуальні аспекти українсько-словацького транскордонного єврорегіонального співробітництва / І.В. Артёмов // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 119 (Ч. І) – 2014. – С. 18 – 25. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/2266-8376-1-PB%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/2266-8376-1-PB%20(3).pdf)
8. Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академія, 2016. – 717 с.
9. Борисова О. В. Зовнішня політика України: історія та сучасність / О. В. Борисова. – К.: Кондор, 2017. – 341 с.
4. Вишня І. Співробітництво України та Молдови з НАТО / І. Вишня // Зовнішні справи. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/zs/anglomovna-versija/view/article/spivrobitnictvo-ukrajini-ta-moldovi-z-nato/>
5. Далекосхідний вектор як важливий елемент зовнішньої політики України : аналіт. доповідь / [Кононенко К.А, Гончарук А.З, Кошовий С.А.]; за заг. ред. К. А. Кононенка. – К.: НІСД, 2017. – 48 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/AD_Kononenko-b20e3.pdf
6. Дергачов О.П. Партнерський потенціал України: становлення і реалізація / О.П. Дергачов. – К., 2009. – 496 с.
7. Дмитренко М.А. Суспільні трансформації та політичні аспекти загроз національній безпеці України: Монографія / М. А. Дмитренко. –К.: Знання України, 2006. – 348 с.
8. Дуднік О. Українсько-узбецькі стосунки: історія і сучасність / О. Дуднік // Український історичний збірник. – 2010. – Вип. 13. – С. 74. – Електронний ресурс] – Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/green/green_2010_13_2/6.pdf
9. Галібаренко Н. Україна – Велика Британія: дипломатичний шлях тривалістю в століття / Н. Галібаренко // Зовнішні справи. – 2017. – 16 грудня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/ukrajina-velika-britanija-diplomatichnii->

shljakh-trival/

10. Киридон А. Українсько-польські відносини 2014 – 2017: зміна парадигми чи новий формат співробітництва? / А. Киридон, С. Троян // Зовнішні справи. – 2013. – 13 вересня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/ukrajinsko-polski-vidnosini-2014-2017-zmina-paradigm/>
11. Закордонне українство: сутність, структура, самоорганізація. Підручник / за ред. В. Б.Євтуха – К.: Альтер прес, 2011. – 304 с.
38. Зленко А. Особливості української трудової міграції / А. Зленко // Зовнішні справи. – 2015. – 17 березня. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/osoblivosti-ukrajinskoji-trudovoji-migraci/>
39. Киридон А. Українсько-польські відносини 2014 – 2017: зміна парадигми чи новий формат співробітництва? / А. Киридон, С. Троян // Зовнішні справи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinsko-polski-vidnosini-2014-2017-zmina-paradigm/>
40. Ковач В. І. Особливості українсько-словацького євро-регіонального транскордонного співробітництва / В. І. Ковач // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. Вип. 1 (42). – 2014. – С. 248 – 251. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/42/42_50.pdf
41. Конах В. К. Національний інформаційний простір України: проблеми формування та державного регулювання: аналіт. доп. / В. К. Конах. – К.: НІСД, 2014. – 76 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Konax_interne-65b6e.pdf
42. Конах В. К. Система концептуальних документів ЄС в інформаційній сфері як приклад для України / В.К. Конах // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник національний інститут стратегічних досліджень. – 2016. – № 3 (40). – С. 94 – 104. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_3_40_16.pdf
43. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навчальний посібник / В. В. Копійка. — К.: Знання, 2009. — 751 с.
44. Курілло В. Є. Латентна політика. Потайні напрями політичної діяльності: навчальний посібник / В. Є. Курілло. — Миколаїв: "Фірма "Ліон", 2009. — 592 с.
45. Кулініч М. Україна – Японія: відносини глобального партнерства в умовах випробувань / М. Кулініч // Зовнішні справи. – 2014. – 12 листопада. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-japonija-vidnosini-globalnogo-partnerstva-v/>
46. Кулицький С. Оцінка розвитку українсько-польських економічних відносин у учасному політичному контексті / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2018. – № 2. – С. 54–62. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3307:suchasni-ukrajinsko-polski-ekonomichni-vidnosini-2&catid=64&Itemid=376
47. Кучик О. С. Зовнішня політика України: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / О.С. Кучик, О. А. Заяць; МОН України, Львівський НУ ім. І. Франка. — К.: Знання, 2010. — 572 с.
48. Литвин В. Україна в Другій світовій війні (1939 - 1945) / В. Литвин. – К.: Вид. дім «Лі-Терра», - 2004. – 464 с.
49. Ложкін Б. Четверта республіка. Чому Європі потрібна Україна, а Україні - Європа / Б. Ложкін; за участю В. Федоріна. – 2-е вид. – Х.: «Фоліо», 2016. – 252 с.
50. Лускалова К. Є. Україна – Румунія: сучасні тенденції двосторонніх відносин /К. Є. Лускалова // Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. – 2016. – Вип. 22. – С. 29 – 34. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/Nvdau_2016_23\(2\)_6.pdf](file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/Nvdau_2016_23(2)_6.pdf)
25. Мармазоб В.Е. Україна в політико-правовому просторі Ради Європи: досвід і проблеми / В. Е. Мармазоб, І. С. Піляєв, — К.: Вентурі, 2009. — 400 с.
26. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навчальний посібник / М.З.

- Мальський Ю. М. Мороз. — К.: Знання, 2010. — 463 с.
27. Мітрованова О. Українська дилема та французькі цінності / О. Мітрованова // Зовнішні справи — 2015. — 12 лютого. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinska-dilema-ta-francuzki-cinnosti/>
28. Мокій А. І. Міжнародні організації: навчальний посібник / А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. Г. Бабець. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 280 с.
29. Мудрієвська І.І. Розвиток українсько-словацького співробітництва / І.І. Мудрієвська // Актуальні проблеми всесвітньої історії: аксіологічні та культурно-історичні засади державотворення: збірник наукових праць. — Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». — К.: Вид-во «Фенікс». — С. 351 — 361. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://elibrary.ivinas.gov.ua/262/1/Mudriyevs%CA%B9ka%20_-Aktualni-problemy-vsesvitnoyi-istoriyi-aksiolohij-351-361.pdf
30. Полякова М.Є. Українсько-казахстанське співробітництво на сучасному етапі: фактор політичної кризи 2014 року / М.Є. Полякова // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. — К., 2014. — Вип. 90. — С. 405 — 407. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/1419103037.pdf>
31. Русначенко А. Нариси новітньої історії України. Кн.1. — К.: Видавець Олег Філюк, 2014. — 476 с.
32. Танцюра В. І. Історія України / В.І. Танцюра. — Х.: Вид. ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. — 490 с.
33. Теліпко В. Е. Міжнародне публічне право: навчальний посібник / В. Е. Теліпко, А. С. Овчаренко; за заг. ред. В. Е. Теліпко. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 608 с.
34. Ткач Д. І. Українсько-угорські відносини новітньої доби. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.krok.edu.ua/download/publikatsiji/tkach-dmitro-ivanovich/dmitro-tkach-publikatsiya-012.pdf>
35. Толстов С. Українсько-білоруський діалог: пошук нових можливостей / С. Толстов // Зовнішні справи. — 2016. — 22 грудня. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinsko-biloruskii-dialog-poshuk-novikh-mozhливost/>
36. Україна і світ: прагнення змін: монографія / редкол.: М. Антонович, Н. Висоцька, С. Курбатов [та інші]. — К.: Дух і літера, 2010. — 448 с.
37. Фельштинский Ю. Третья Мировая: битва за Украину / Ю. Фельштинский, М. Станчев. — К.: Наш формат, 2015. — 456 с.
38. Чалий В. Україна — США: актуальні питання стратегічного партнерства / В. Чалий // Зовнішні справи. — 2017. — 16 грудня. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-ssha-aktualni-pitannja-strategichnogo-partne>
39. Чекаленко Л. Відносини України і Туркменістану: політичний і економічний досвід / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. — 2015. — 19 лютого. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/vidnosini-ukrajini-i-turkmenistanu-politichnii-i-ekono/>
40. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / За наук. ред. ректора Дипломатичної академії України при МЗС України / Відп. Ред. Перший проректор ДАУ при МЗС України В. Г. Ціватий / Л. Д. Чекаленко. — 2-ге вид. доп і оновл. — К.: «LAT&K», 2015. — 477 с.
41. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк; за заг. ред. Л. Д. Чекаленко. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 464 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-7.CSLI-7/Desktop/metodichka_4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Internet-7.CSLI-7/Desktop/metodichka_4%20(2).pdf)
42. Чекаленко Л. Китайський чинник у пострадянських азіатських країнах / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. — 2017. — 8 грудня. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/kitaiskii-chinnik-u-postradjanskikh-aziatskikh-krajina-1/>
43. Чекаленко Л. Д. Українська дипломатія холодної війни / Л.Д. Чекаленко // Зовнішні справи. —

2015. – 18 лютого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinska-diplomatija-kholodnoji-viini/>
44. Чекаленко Л. Україна – США: дилеми стратегічного партнерства / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2016. – 22 лютого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-ssha-dilemi-strategichnogo-partnerstva/>
45. Шергін С. Україна – Туркменістан: співробітництво в контексті зовнішньополітичних пріоритетів / С. Шергін // Зовнішні справи. – 2015. – 16 квітня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: - <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-turkmenistan-spivrobitnictvo-v-konteksti/>
46. Україна – Японія: новий етап відносин // Зовнішні справи. – 2015. – 30 червня. – Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-japonija-novii-etap-vidnosin>
47. Ярошенко О.З. Концептуальне забезпечення зовнішньої політики України в постбіполярній системі міжнародних відносин: монографія – К.: LAT&K, 2011. – 304 с.
48. Бжезинський З. Велика шахівниця / З. Бжезинський. — К.: Основи, 2009. — 242 с.
49. Жовква І. І. Колективна монографія: «Зібрання договорів Україна – Європейський Союз» / І.І. Жовква та ін. — К.: Юстиніан, 2010.
50. Зленко А. Дипломатія і політика України в процесі динамічних геополітичних змін. / А.М. Зленко. — Х.: Фоліо, 2009. — 559 с.
51. Івченко О. Т. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан / О. Т. Івченко. — К.: РІЧ УАННП, 2010. — 756 с.
52. Партнерство Кореї та України в світлі нових викликів // Зовнішні справи. – 2016. – 22 грудня. – Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/partnerstvo-koreji-ta-ukrajini-u-svitli-novikh-viklikiv/>
53. Тамм А. Є. Україна – ЄС: розвиток відносин та основні напрями співробітництва: Модуль 5: навч. посібник / Є. А. Тамм, В. Ю. Стрельцов, В. Б. Дзюндзюк. — Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ, 2009. — 144 с.
54. Троицкий М.А. Глобальная стратегия США в приложении к СНГ / М. А. Троицкий // США — Канада: экономика, политика, культура. — 2011. — № 3. — С. 39–52.
55. Турянський І. Потрібен нам берег Турецький / І. Турянський // Політика і час. — 2009. — № 10. — С. 24–29.
56. Уткин А. И. Американская стратегия для XXI века / А. И. Уткин. — М.: Лотос, 2009. — 272 с.

Посилання на інформаційні ресурси в інтернеті

57. <http://uaforeignaffairs.com/> — інформаційний сайт офіційного періодичного видання Міністерства зовнішніх справ України «Зовнішні справи»
58. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. 18 квітня 1961 р. – [Електронний ресурс] // Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_048
59. Декларація про державний суверенітет України [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=55-12>
60. Конституція України // [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
61. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
62. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 року № 3360-XII [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>

Приклади оформлення титульного аркушу та Змісту

Міністерство освіти і науки України
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

Контрольна робота з дисципліни
«Зовнішня політика України»

НАЗВА ТЕМИ

Виконав(ла)
студент(ка) 3 курсу
групи УК-31(32)
Іванов(а) І.І.

Перевірив:
к.і.н., доц. М. Ю. Онацький

ЗМІСТ

ВСТУП	3
НАЗВА ТЕМИ.....	5
ВИСНОВКИ.....	20
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	22
ДОДАТКИ	23

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

**ЗАВДАННЯ ДО ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕНУ)
З ДИСЦИПЛІНИ «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ»**

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
(шифр і назва)
спеціальність 055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(шифр і назва)
освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)
спеціалізація «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)
вид дисципліни за вибором
(обов'язкова/ за вибором)
факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: доцент Онацький М.Ю.

Харків – 2018

Питання на екзамен з дисципліни «Зовнішня політика України»

1. Зовнішня політика в добу Київської Русі.
2. Прийняття християнства та його вплив на розвиток міжнародних відносин в добу Київської Русі.
3. Міжнародні відносини Галицько-Волинської держави.
4. Династійні шлюби та їх роль у міжнародній політиці в епоху Середніх Віків.
5. Дипломатична діяльність Б. Хмельницького та її наслідки для України.
6. Зовнішньополітична діяльність І. Виговського.
7. Гадяцький договір: причини підписання, основні положення та наслідки.
8. Основні вектори зовнішньополітичної діяльності українських гетьманів в добу «Руїни».
9. Андрусівське перемир'я: основні положення.
10. «Вічний мир» та його наслідки для України.
11. Дипломатична діяльність гетьмана І. Мазепи.
12. Боротьба українських гетьманів за збереження автономії українських земель у XVIII ст.
13. Остаточна ліквідація автономії України наприкінці XVIII ст. та її наслідки.
14. Особливості зовнішньої політики України в період національно-визвольних змагань 1917 – 1921 рр.
15. Зовнішньополітичний курс України в добу Центральної Ради.
16. Дипломатична діяльність гетьмана П. Скоропадського.
17. Зовнішня політика УНР період Директорії.
18. УСРР в системі радянської зовнішньої політики в міжвоєнний період.
19. Об'єднання українських земель та його наслідки.
20. Відновлення дипломатичних функцій УРСР в період Другої Світової війни.
21. Діяльність України в ООН.
22. Врегулювання територіальних питань та зміни українських кордонів і складу населення після Другої Світової війни.
23. Укладання міжнародних договорів з колишніми союзниками Німеччини після Другої Світової війни.
24. УРСР у міжнародних відносинах у період «холодної» війни і посилення блокового протистояння.
25. Основні засади та принципи зовнішньої політики незалежної України.
26. Ядерне роззброєння та його наслідки для України.
27. Особливості міграційної політики України в пострадянський період.
28. Проблема формування інформаційного іміджу України в світі.

29. Еволюція політики США щодо незалежної України: основні етапи та проблеми розвитку українсько-американських відносин.
30. Особливості стратегічного партнерства між Україною і США.
31. Українсько-канадське особливе партнерство.
32. Українська діаспора в Канаді та її роль у становленні та розвитку стосунків північноамериканських держав з Україною.
33. Проблеми будівництва та реформування Збройних сил України.
34. Етапи розбудови двосторонніх відносини України з провідними країнами ЄС.
35. Особливості українсько-німецького партнерства.
36. Основні напрямки політики та системи реалізації національної безпеки України.
37. Українсько-французьке двостороннє співробітництво.
38. Євроатлантичний курс України. Розширення ЄС і наслідки для України.
39. Українсько-британські стосунки на сучасному етапі.
40. Становлення та розвиток двосторонніх відносин з Польщею.
41. Військова доктрина як складова частина національної безпеки України.
42. Проблема ліквідація наслідків Чорнобильської катастрофи для України.
43. Питання екологічної безпеки в співпраці України з світовим співтовариством.
44. Особливості розвитку українсько-угорських відносин.
45. Незалежна Україна в зовнішній політиці Словаччини.
46. Суперечності розвитку українсько-румунських відносин.
47. Участь України в роботі європейських структур (Рада Європи).
48. Україна та країни Балтії: особливості двосторонніх відносин.
49. Участь України в миротворчих операціях ООН у 1990-х – на початку 2000-х рр.
50. Україна та Туреччина: особливості двосторонніх відносин.
51. Європейський вибір України.
52. Партнерство з НАТО: сьогодення і майбутнє.
53. Міжнародні фінансові структури в політиці України.
54. Формування та розвиток СНД.
55. Україна в структурах пострадянського простору. Проекти СНД та участь у них України.
56. Україна та пострадянські республіки Східної Європи: специфіка формування двосторонніх відносин.
57. Українсько-білоруські відносини в пострадянський період.
58. Україна та Республіка Молдова: основні проблеми двосторонніх стосунків.
59. Кавказький вектор в міжнародній політиці України.
60. Особливості розвитку українсько-грузинських стосунків у 1990-х – на початку 2000-х рр.

61. Україна в європейській системі безпеки і співробітництва.
62. Центральньо-азійські республіки СНД в зовнішній політиці України.
63. Українсько-казахські стосунки в пострадянський період.
64. Українсько-туркменське співробітництво на сучасному етапі.
65. ГУ(У)АМ як альтернативний інтеграційний проект на пострадянському просторі та участь в ньому України.
66. Україна та країни Східної Азії: проблема багатостороннього та двостороннього співробітництва.
67. Українсько-китайське співробітництво: основні напрямки.
68. Українсько-корейське економічне співробітництво.
69. Особливості українсько-ізраїльського співробітництва.
70. Країни Близькосхідного регіону в системі зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних координат України.
71. Україна та країни Південної Європи: особливості розбудови двосторонніх відносин.
72. Організація чорноморського економічного співробітництва та участь в ній України.
73. Проблема забезпечення енергетичної безпеки як фактор зовнішньої політики України.
74. Розвиток дипломатичних відносин з країнами Латинської Америки
75. Україна та Болгарія: особливості розвитку двосторонніх відносин в пострадянський період.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Напрямок підготовки : 055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Семестр: 5

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): бакалавр

Навчальна дисципліна: Зовнішня політика України

Екзаменаційний білет № 23

76. Особливості стратегічного партнерства між Україною і США. (15 балів)
77. Міжнародні відносини Галицько-Волинської держави. (15 балів)
78. Українсько-корейське економічне співробітництво. (10 балів)

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

протокол № 1 від «28» серпня 2018 року

Зав. кафедрою _____ А.Ю. Парфіненко

Екзаменатор _____ М.Ю. Онацький

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

10. Артьомов І.В. Актуальні аспекти українсько-словацького транскордонного євро регіонального співробітництва / І.В. Артьомов // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 119 (Ч. І) – 2014. – С. 18 – 25. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/2266-8376-1-PB%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/2266-8376-1-PB%20(3).pdf)
11. Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академія, 2016. – 717 с.
12. Борисова О. В. Зовнішня політика України: історія та сучасність / О. В. Борисова. – К.: Кондор, 2017. – 341 с.
4. Вишня І. Співробітництво України та Молдови з НАТО / І. Вишня // Зовнішні справи. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/zs/anglomovna-versija/view/article/spivrobitnictvo-ukrajini-ta-moldovi-z-nato/>
5. Далекосхідний вектор як важливий елемент зовнішньої політики України : аналіт. доповідь / [Кононенко К.А, Гончарук А.З, Кошовий С.А.]; за заг. ред. К. А. Кононенка. – К.: НІСД, 2017. – 48 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/AD_Kononenko-b20e3.pdf
6. Дергачов О.П. Партнерський потенціал України: становлення і реалізація / О.П. Дергачов. – К., 2009. – 496 с.
7. Дмитренко М.А. Суспільні трансформації та політичні аспекти загроз національній безпеці України: Монографія / М. А. Дмитренко. –К.: Знання України, 2006. – 348 с.
8. Дуднік О. Українсько-узбецькі стосунки: історія і сучасність / О. Дуднік // Український історичний збірник. – 2010. – Вип. 13. – С. 74. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/green/green_2010_13_2/6.pdf
9. Галібаренко Н. Україна – Велика Британія: дипломатичний шлях тривалістю в століття / Н. Галібаренко // Зовнішні справи. – 2017. – 16 грудня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/ukrajina-velika-britanija-diplomatichnii-shljakh-trival/>
10. Киридон А. Українсько-польські відносини 2014 – 2017: зміна парадигми чи новий формат співробітництва? / А Киридон А., С. Троян // Зовнішні справи. – 2013. – 13 вересня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/ukrajinsko-polski-vidnosini-2014-2017-zmina-paradigm/>
11. Закордонне українство: сутність, структура, самоорганізація. Підручник / за ред. В. Б.Євтуха – К.: Альтер прес, 2011. – 304 с.
51. Зленко А. Особливості української трудової міграції / А. Зленко // Зовнішні справи. – 2015. – 17 березня. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/osoblivosti-ukrajinskoji-trudovoji-migraci/>
52. Киридон А. Українсько-польські відносини 2014 – 2017: зміна парадигми чи новий формат співробітництва? / А. Киридон, С. Троян // Зовнішні справи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinsko-polski-vidnosini-2014-2017-zmina-paradigm/>
53. Ковач В. І. Особливості українсько-словацького євро-регіонального транскордонного співробітництва / В. І. Ковач // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. Вип. 1 (42). – 2014. – С. 248 – 251. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/42/42_50.pdf
54. Конах В. К. Національний інформаційний простір України: проблеми формування та державного

- регулювання: аналіт. доп. / В. К. Конах. – К.: НІСД, 2014. – 76 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Konax_interne-65b6e.pdf
55. Конах В. К. Система концептуальних документів ЄС в інформаційній сфері як приклад для України / В.К. Конах // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник національного інституту стратегічних досліджень. – 2016. – № 3 (40). – С. 94 – 104. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_3_40_16.pdf
56. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навчальний посібник / В. В. Копійка. — К.: Знання, 2009. — 751 с.
57. Курілло В. Є. Латентна політика. Потайні напрями політичної діяльності: навчальний посібник / В. Є. Курілло. — Миколаїв: "Фірма "Ліон", 2009. — 592 с.
58. Кулініч М. Україна – Японія: відносини глобального партнерства в умовах випробувань / М. Кулініч // Зовнішні справи. – 2014. – 12 листопада. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com.ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-japonija-vidnosini-globalnogo-partnerstva-v/>
59. Кулицький С. Оцінка розвитку українсько-польських економічних відносин у учасному політичному контексті / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2018. – № 2. – С. 54–62. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3307:suchasni-ukrajinsko-polski-ekonomichni-vidnosini-2&catid=64&Itemid=376
60. Кучик О. С. Зовнішня політика України: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / О.С. Кучик, О. А. Заяць; МОН України, Львівський НУ ім. І. Франка. — К.: Знання, 2010. — 572 с.
61. Литвин В. Україна в Другій світовій війні (1939 - 1945) / В. Литвин. – К.: Вид. дім «Лі-Терра», - 2004. – 464 с.
62. Ложкін Б. Четверта республіка. Чому Європі потрібна Україна, а Україні - Європа / Б. Ложкін; за участю В. Федоріна. – 2-е вид. – Х.: «Фоліо», 2016. – 252 с.
63. Лускалова К. Є. Україна – Румунія: сучасні тенденції двосторонніх відносин / К. Є. Лускалова // Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. – 2016. – Вип. 22. – С. 29 – 34. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/Nvdau_2016_23\(2\)_6.pdf](file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/Nvdau_2016_23(2)_6.pdf)
25. Мармазоб В.Е. Україна в політико-правовому просторі Ради Європи: досвід і проблеми / В. Е. Мармазоб, І. С. Піляєв, — К.: Вентурі, 2009. — 400 с.
26. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навчальний посібник / М.З. Мальський Ю. М. Мороз. — К.: Знання, 2010. — 463 с.
27. Мітрованова О. Українська дилема та французькі цінності / О. Мітрованова // Зовнішні справи – 2015. – 12 лютого. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com.ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinska-dilema-ta-francuzki-cinnosti/>
28. Мокій А. І. Міжнародні організації: навчальний посібник / А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. Г. Бабець. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 280 с.
29. Мудрієвська І.І. Розвиток українсько-словацького співробітництва / І.І. Мудрієвська // Актуальні проблеми всесвітньої історії: аксіологічні та культурно-історичні засади державотворення: збірник наукових праць. – Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К.: Вид-во «Фенікс». – С. 351 – 361. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.ivinas.gov.ua/262/1/Mudriyevs%CA%B9ka%20_-Aktualni-problemy-vsesvitnoyi-istoriyi-aksiolohij-351-361.pdf
30. Полякова М.Є. Українсько-казахстанське співробітництво на сучасному етапі: фактор політичної кризи 2014 року / М.Є. Полякова // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. – К., 2014. – Вип. 90. – С. 405 – 407. — [Електронний ресурс] – Режим доступу:

file:///C:/Users/Internet-4.CSLI-4/Downloads/1419103037.pdf

31. Русначенко А. Нариси новітньої історії України. Кн.1. – К.: Видавець Олег Філюк, 2014. – 476 с.
32. Танцюра В. І. Історія України / В.І. Танцюра. – Х.: Вид. ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. – 490 с.
33. Теліпко В. Е. Міжнародне публічне право: навчальний посібник / В. Е. Теліпко, А. С. Овчаренко; за заг. ред. В. Е. Теліпко. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 608 с.
34. Ткач Д. І. Українсько-угорські відносини новітньої доби. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.krok.edu.ua/download/publikatsiji/tkach-dmitro-ivanovich/dmitro-tkach-publikatsiya-012.pdf>
35. Толстов С. Українсько-білоруський діалог: пошук нових можливостей / С. Толстов // Зовнішні справи. — 2016. — 22 грудня. — Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinsko-biloruskii-dialog-poshuk-novikh-mozhливост/>
36. Україна і світ: прагнення змін: монографія / редкол.: М. Антонович, Н. Висоцька, С. Курбатов [та інші]. — К.: Дух і літера, 2010. — 448 с.
37. Фельштинский Ю. Третья Мировая: битва за Украину / Ю. Фельштинский, М. Станчев. — К.: Наш формат, 2015. — 456 с.
38. Чалий В. Україна – США: актуальні питання стратегічного партнерства / В. Чалий // Зовнішні справи. — 2017. — 16 грудня. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-ssha-aktualni-pitannja-strategichnogo-partne>
39. Чекаленко Л. Відносини України і Туркменістану: політичний і економічний досвід / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. — 2015. — 19 лютого. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/vidnosini-ukrajini-i-turkmenistanu-politichnii-i-ekono/>
40. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / За наук. ред. ректора Дипломатичної академії України при МЗС України / Відп. Ред. Перший проректор ДАУ при МЗС України В. Г. Ціватий / Л. Д. Чекаленко. — 2-ге вид. доп і оновл. — К.: «LAT&K», 2015. — 477 с.
41. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк; за заг. ред. Л. Д. Чекаленко. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 464 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [file:///C:/Users/Internet-7.CSLI-7/Desktop/metodichka_4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Internet-7.CSLI-7/Desktop/metodichka_4%20(2).pdf)
42. Чекаленко Л. Китайський чинник у пострадянських азійських країнах / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. — 2017. — 8 грудня. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/kitaiskii-chinnik-u-postradjanskikh-aziatskikh-krajina-1/>
43. Чекаленко Л. Д. Українська дипломатія холодної війни / Л.Д. Чекаленко // Зовнішні справи. — 2015. — 18 лютого. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinska-diplomatija-kholodnoji-viini/>
44. Чекаленко Л. Україна – США: дилеми стратегічного партнерства / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. — 2016. — 22 лютого. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-ssha-dilemi-strategichnogo-partnerstva/>
45. Шергін С. Україна – Туркменістан: співробітництво в контексті зовнішньополітичних пріоритетів / С. Шергін // Зовнішні справи. — 2015. — 16 квітня. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-turkmenistan-spivrobitnictvo-v-konteksti/>
46. Україна – Японія: новий етап відносин // Зовнішні справи. — 2015. — 30 червня. — Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-japonija-novii-etap-vidnosin>
47. Ярошенко О.З. Концептуальне забезпечення зовнішньої політики України в постбіполярній системі міжнародних відносин: монографія – К.: LAT&K, 2011. — 304 с.

48. Бжезинский З. Велика шахівниця / З. Бжезинський. — К.: Основи, 2009. — 242 с.
49. Жовква І. І. Колективна монографія: «Зібрання договорів Україна – Європейський Союз» / І.І. Жовква та ін. — К.: Юстиніан, 2010.
50. Зленко А. Дипломатія і політика України в процесі динамічних геополітичних змін. / А.М. Зленко. — Х.: Фоліо, 2009. — 559 с.
51. Івченко О. Т. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан / О. Т. Івченко. — К.: РІЧ УАННП, 2010. — 756 с.
52. Партнерство Кореї та України в світлі нових викликів // Зовнішні справи. — 2016. — 22 грудня. — Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertnadumka/view/article/partnerstvo-koreji-ta-ukrajini-u-svitli-novikh-viklikiv/>
53. Тамм А. Є. Україна – ЄС: розвиток відносин та основні напрями співробітництва: Модуль 5: навч. посібник / Є. А. Тамм, В. Ю. Стрельцов, В. Б. Дзюндзюк. — Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ, 2009. — 144 с.
54. Троицкий М.А. Глобальная стратегия США в приложении к СНГ / М. А. Троицкий // США — Канада: экономика, политика, культура. — 2011. — № 3. — С. 39–52.
55. Турянський І. Потрібен нам берег Турецький / І. Турянський // Політика і час. — 2009. — № 10. — С. 24–29.
56. Уткин А. И. Американская стратегия для XXI века / А. И. Уткин. — М.: Лотос, 2009. — 272 с.

Посилання на інформаційні ресурси в інтернеті

57. <http://uaforeignaffairs.com/> — інформаційний сайт офіційного періодичного видання Міністерства зовнішніх справ України «Зовнішні справи»
58. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. 18 квітня 1961 р. — [Електронний ресурс] // Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_048
59. Декларація про державний суверенітет України [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=55-12>
60. Конституція України // [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
61. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
62. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 року № 3360-XII [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>